

TANRI YANILGISI

The God Delusion

Richard Dawkins

Richard Dawkins

Richard Dawkins, bilimin halkça anlaşılması için oluşturulmuş Oxford Üniversitesi Charles Simonyi kürsüsünde profesör ve aynı zamanda New College bilim kurulunun bir üyesidir.

Gen Bencildir, Richard Dawkins'i üne kavuşturan ve hali hazırda en ünlü ve çok okunan kitabıdır. Bir dizi çok satan kitap arkasından gelmiştir: Genişletilmiş Fenotip (*The Extended Phenotype*), Kör Saatçi (*The Blind Watchmaker*), Cennetten Akan Irmak (*River Out of Eden*), İmkansızlık Dağına Tırmanmak (*Climbing Mount Improbable*), Gökkuşağını Sökmek (*Unweaving the Rainbow*), Atalarımızın Hikayesi (*The Ancestor's Tale*) ve kısa yazılarından oluşan Bir Şeytan'ın Papazı (*A Devil's Chaplain*). Dawkins hem Kraliyet Cemiyeti (*The Royal Society*) hem de Kraliyet Edebiyat Cemiyeti (*Royal Society of Literature*) üyesidir. Aralarında 1987 Kraliyet Edebiyat Cemiyeti ödülü, 1990 Kraliyet Cemiyeti Michael Faraday ödülü, 1997 İnsan Biliminin İlerlemesi İçin Uluslararası Kozmos Ödülü (*International Cosmos Prize for Achievement in Human Science*), 2001 Kistler Ödülü, 2001 Shakspeare ödülü ve 2007 Galaxy İngiliz Kitap Ödülleri Yılın Yazarı ödülünün de olduğu sayısız onurlandırma ve ödülün de sahibidir.

Haziran 2006 da İngiliz televizyonu Kanal Dört, Richard Dawkins tarafından hem yazılan hem sunulan ve bu kitapta geliştirilen konuların bazılarını irdeleyen, Tüm Kötülüklerin Kökeni isimli iki belgesel yayınladı.

***

İÇERİK

Önsöz	9
Bölüm 1. İçten İnanan Bir İnançsız	17
Haklı itibar	18
Haksız itibar	27
Bölüm 2. Tanrı Hipotezi	35
Çok Tanrıcılık	37
Tek Tanrıcılık	42
Laiklik, Amerika'nın Kurucuları ve Dini	44
Agnostisizmin Yetersizliği	51
Noma	58
Büyük Dua Deneyi	64
Neville Chamberlain Evrimciler Okulu	69
Küçük Yeşil Adamlar	72

Bölüm 3.

Önsöz

Bu kitap sizin için. Bilinci arttırmayı amaçlar, bir ateist olmanın gerçekçi, cesur ve görkemli bir istek olduğu konusunda bilinci arttırmayı. Mutlu olan, dengeli, ahlaklı ve mantığa dayalı fikirlerle tatmin olmuş bir ateist olabilirsiniz.

Belki de agnostisizmin makul bir görüş olduğunu, ancak ateizmin en az dinsel inanç kadar dogmatik (inançsal) olduğunu düşünüyorsunuz.

Amerikan kamuoyu yoklamaları, ateistlerin ve agnostiklerin sayısının dindar Yahudilerin ve hatta diğer bazı dindar topluluk üyelerinin sayısını açık ara farkla geçtiğini ileri sürüyor. Ancak, Amerika'da en etkili siyasal lobi olduğu herkesçe bilinen Yahudilerin ve daha büyük politik gücü kullanabilen evanjelik Hıristiyanların aksine, ateistler ve agnostikler organize değildirler ve bu yüzden hemen hemen sıfır etkiye sahiptirler. Aslında ateistleri organize etmek, kedileri gütmeye benzetilir çünkü ateistler bağımsızca düşünmeye yatkındırlar ve otoriteye boyun eğmeyeceklerdir.

Robert M. Pirsig şöyle demiştir; *"Yanılgıdan bir kişi acı çekiyorsa, buna delilik denir. Yanılgıdan birçok insan acı çektiğinde ise buna Din denir."*

BÖLÜM 1. İÇTEN BİR İNANÇSIZ

Kafamda insan suretinde bir Tanrı canlandırmaya çalışmam; dünyanın yapısı karşısında, onu kavramaya yetersiz algılarımızın el verdiği ölçüde huşu duymak yeterlidir. ALBERT EINSTEIN

HAKLI İTİBAR

Nobel ödüllü fizikçi (ve ateist) Steven Weinberg, *Dreams of a Final Theory* 'de (Son Kuramın Düşleri) basit bir açıklamayla taşı gediğine oturtmuştur: *"Bazı insanların öylesine geniş, öylesine esnek Tanrı görüşleri vardır ki her nereye bakarlarsa baksınlar Tanrıyı bulacaklarına hiç şüphe yoktur. Onlara sorduğunuzda, 'Tanrı en büyüktür' ya da 'Tanrı bizim en üstün yaratılışlı halimizdir' ya da 'Tanrı kainattır' diyeceklerdir. Elbette, tıpkı diğer kelimelerde olduğu gibi 'Tanrı' kelimesine de istediğimiz anlamı verebiliriz. Eğer 'Tanrı enerjidir' demek isterseniz, onu bir avuç kömürün içinde de bulabilirsiniz."*

Daha talihsiz bir kafa karışıklığı ise Einstein'cı din denilebilecek şeyi doğa üstücü dinden ayıramamak yüzünden doğmuştur. Einstein'ın ara sıra Tanrının adını anması, (ki bunu yapan tek ateist bilim adamı o değildir) yanlış anlamaya ve bu ünlü düşünür üzerinde hak iddia etmeye can atan doğa üstüçülere cazip gelmişti.

Julian Baggini, *Ateizm: Çok Kısa Bir Takdim*'de bir ateistin natüralizmle bağlantısının anlamını açıklar: *"Ateistlerin temel inancı; kainatta yalnızca tek çeşit hammadde bulunduğu ve bunun da fiziksel olduğudur, bunun dışındaki şeyler, güzellik, duygular ve ahlaki değerler yani kısacası insan hayatına zenginlik katan zengin fenomenlerin tümü akılda oluşur."*

Eğer kesin olarak anlaşılamadığı için doğanın ötesine uzanıyormuş gibi görünen herhangi bir şey varsa, eninde sonunda onu anlamayı ve doğanın içinde onu kucaklamayı umarız. Ne de olsa bir gökkuşağını bilimsel tanımıyla açıkladığınızda muhteşemliğinden hiçbir şey kaybetmeyecektir.

Yahudi olduğunu gurur duyarak söyleyen ve Yahudi dini kurallarına uyan bir çok entelektüel ateist vardır. Bunun sebebi belki eski geleneklere, ya da öldürülmüş akrabalara karşı sadakat ve aynı zamanda "din"i, birçoklarımızın paylaştığı en ünlü taraftarı Albert Einstein olan panteistik saygı olarak sınıflandırmaya olan şaşkın ve şaşırtıcı isteklilik olabilir. İnanmayabilirler ancak Dan Dennett'in söylediği şekilde, 'inanca inanırlar'.

Einstein'ın en hevesle alıntı yapılan düşüncesi şudur, "*Dinsiz bilim topal, bilimsiz din kördür.*" Ancak Einstein aynı zamanda şunları da söylemiştir: "*Dinsel görüşlerim hakkında okuduklarınız elbette bir yalandı, düzenli olarak tekrar edilmekte olan bir yalan. İnsan suretinde bir Tanrıya inanmam; ve bunu hiçbir zaman inkar etmedim, aksine bunu açık bir şekilde ifade ettim. Eğer içimde dinsel olarak tanımlanabilecek bir his var ise, bu dünyanın yapısı karşısındaki sınırsız hayranlığımdır, elbette bilimimizin açıklayabildiği kadarına.*"

İşte Einstein'dan birkaç alıntı daha, amaç Einstein'cı inancın lezzetini katmaktır. "*Ben içten inanan bir inançsızım. Bu biraz yeni bir tür inançtır.*"

"*Ben doğaya hiçbir zaman bir amaç, hedef veya antropomorfik (insan biçiminde) olarak anlaşılacak bir şey yüklemedim. Doğadan anladığım, onun sadece çok eksikçe kavrayabildiğimiz, olağanüstü güzellikte bir yapı olduğu ve düşünen insana alçakgönüllülük hissini aşılması gerektiğidir. Bu, mistisizm ile hiç alakası olmayan gerçek bir inanca dayalı bir duygudur.*"

"*İnsan suretinde bir Tanrı fikri bana oldukça yabancıdır ve hatta safça gelir.*"

O halde, o da tıpkı Voltaire ve Diderot gibi bir deist miydi ? Yoksa felsefesine hayran olduğu Spinoza gibi bir panteist miydi: "*Varolanın sistemli harmonisinde kendisini belli eden, Spinoza'nın Tanrısına inanırım, kendisini insan eylemleri ve kaderleriyle ilişkilendiren bir Tanrıya değil.*" ?

Gelin terminolojiyi hatırlayalım. Bir **teist**, ilk işi olan evreni yaratmasının yanında, hala ortalıklarda ilk yarattıklarının sonraki kaderini etkileyen ve gözleyen bir doğaüstü zekaya inanır. Tanrıya inanan birçok inanç sisteminde, Tanrı insani meselelerle çok yakın ilişkidir. Dua edenlere cevap verir, günahları affeder ya da cezalandırır, mucizeler yaratarak dünyaya müdahale eder, iyi ve kötü eylemlerimizin hesaplarını tutar ve bunları ne zaman yaptığımızı bilir (ve hatta ne zaman yapmayı düşündüğümüzü de bilir). Bir **deist** de doğaüstü bir zekaya inanır ancak bu zekanın eylemleri, öncelikle kainata hükmeden kanunları düzenlemekle sınırlıdır. Deist Tanrı asla daha sonra müdahale etmez ve insan meselelerine özel bir ilgi duymadığı kesindir. **Panteistler** doğaüstü bir Tanrıya hiç inanmazlar, ancak **tarih** kelimesini doğanın ya da kainatın ya da işleyişe hükmeden kanunların doğaüstü olmayan eşanlamlısı olarak kullanırlar. Ancak bu eşanlamlılık doğa üstücülüğü içermez. Deistlerin Tanrısı duacılar

cevap vermez, günahlarla ya da günah çıkarmalarla ilgilenmez, düşüncelerimizi okumaz ve kaprisli mucizelerle müdahale etmez ve dolayısıyla deistler teistlerden bu noktada ayrılır. Deistler ile panteistler arasındaki fark ise, deist Tanrının panteistin kainatın kuralları için belirlediği mecazi ya da şiirsel eşanlam olmaktan ziyade, bir çeşit kozmik zeka olmasıdır. *Panteizm uyarılmış ateizmdir. Deizm, sulandırılmış teizmdir.*

Einstein'dan alıntı yaparsak; *"Tecrübe edilebilecek herhangi bir şeyin arkasında aklımızın kavrayamayacağı bir şey olduğunu ve bunun güzelliğinin ve de haşmetinin bize yalnızca dolaylı bir yolla ve zayıf bir yansıma olarak ulaştığını hissetmek, bu dindarlıktır. İşte ben bu anlamda dindarım."* Ben de bu anlamda dindarım ama "kavrayamayacağı" ifadesinin "sonsuz kadar kavranamaz" anlamına gelmemesi koşuluyla. Ancak kendime dindar dememeyi tercih ederim çünkü bu yanıltıcı olur. ...Carl Sagan bunu çok güzel ifade eder: *"... 'Tanrı' eğer sadece ve sadece kainata hükmeden fiziksel kanunlar serisiyse, o halde böyle bir Tanrının varlığı çok açıktır. Bu Tanrı duygusal yönden tatmin edici değildir ... , yer çekimi kanununa dua etmenin pek anlamlı olduğu söylenemez."*

Bu fizikçilerin metaforik (mecazi) ya da panteistik Tanrısı, İncil'in, rahiplerin, molla ve hahamların ve de Katolik Kilisesi'nin değişmez kurallarının müdahale eden, mucize üreten, düşünceleri okuyan günah cezalandıran, dualara yanıt veren, Tanrısından birkaç ışık yılı uzaktadır. Bu ikisini kasıtlıca karıştırmak, benim kanaatimce entelek tüel hainliğin daniskasıdır.

HAKSIZ İTİBAR

Toplumumuzda dindar olmayanlar dahil neredeyse herkesin kabul ettiği genel bir sani vardır; bu, dinsel inancın bilhassa saldırılara karşı savunmasız olduğu ve olağandışı kalınlıkta bir saygı duvarıyla korunması gerektiğidir. ... Douglas Adams ... bu konuya çok ustaca açıklık getirir, onun bu sözlerini paylaşmaktan hiç usanmam:

"Din ... merkezinde bazı fikirler barındırır ve biz bunları kutsal ya da mübarek diye adlandırırız ya da benzer terimler kullanırız. Bu şu anlama gelir, 'İşte hakkında kötü söz söyleme izninizin olmadığı bir fikir ya da bir kavram; tek keli meyle, bu yasaktır. Peki neden olmasın ? Çünkü yasaktır !' Eğer birisi sizin onaylamadığınız bir partiye oy verirse, bu konuda onunla istediğiniz kadar tartışmakta serbestsiniz; herkes bir görüş bildirecek ama bu kimseyi rencide etmeyecektir. Eğer birisi vergilerin artması ya da azalması gerektiğini söylese, bu konuda da yorum yapmakta özgürsünüz. Ancak diğer taraftan, birisi 'Bir Sebt günü ışık düğmesine dokunmamalıyım' derse, ona şöyle dersiniz, 'Buna saygı duyarım'.

Neden Muhafazakar partiyi ya da İşçi partisini, Cumhuriyetçileri ya da Demokratları, şu yada bu model ekonomiyi ya da Windows yerine Macintosh'u desteklemek" tamamen meşrudur da kainatın nasıl meydana geldiği ve onu kimin yarattığıyla ilgili bir fikir beyan etmek yasaktır ? Kutsal meseleler olduğu için mi ? ... Genelde dinsel görüşlere itiraz etmemeye alışkınsınız ... Yine de meseleyi mantıklıca irdelediğinizde, böylesi fikirlerin diğer fikirlerle çekişebilmesi adına en az onlar kadar serbest olmamasının bir sebebi yoktur, tabi eğer söylenmemeleri gerektiğini aramızda bir şekilde kararlaştırmadıysak.

Din, her zaman koz olarak kullanılmıştır. ... Dinin gücü adeta bir tılsım gibidir.

Eşcinsel karşıtı ayrımcılığın resmi davası, sözüm ona dinsel ayrımcılığa karşı bir dava olarak düzenlenmiştir ! Ve yasa buna saygı duyar görünmektedir. "Eğer eşcinsellere hakaret etmemi engellemeye çalışırsanız, bu benim önyargı özgürlüğüme tecavüz etmektir." diyerek sınırlamazsınız. Ancak şunu diyerek kurtulabilirsiniz, "Bu benim din özgürlüğüme tecavüz etmektir." Üzerinde düşündüğünüzde, aradaki fark nedir ? Bir kez daha din, baskın çıkmıştır.

Ayrıca hiç kimsenin Peygamberin resmini çizmemesini öğütleyen İslami bir öğreti vardır. Mueller'in incelemesine göre; "... Eğer insanlar bir 7'nci yüzyıl vaizini kendi ailelerinden daha çok seviyorlarsa, bu onlara kalmış. Ancak onlardan başka kimse bunu ciddiye almak zorunda değildir"

H.L. Menken'in dediği gibi: "Diğer dostlarımızın inancına saygı göstermek zorundayız ancak bu saygı yalnızca karısının güzel, çocuklarının da akıllı olduğu teorisine gösterdiğimiz anlayışta ve boyutta olmalıdır."

Olayların gelişiminde dine benzersiz şekilde ve haddini aşan saygı gösterilir ki ben bu kitap için bundan feragat ediyorum. Ne birilerini incitmek adına tarzımın dışına çıkacağım ne de inanç meselesini diğer meselelerden ayrı tutarak daha yumuşak bir tutum sergileyeceğim.

BÖLÜM 2. TANRI HİPOTEZİ

Bir çağın dini, bir sonrakinin edebi eğlencesidir. RALPH WALD EMERSON

Eski Ahit'in Tanrısı, tartışmaya açık olarak, tüm literatürün en tatsız karakteridir. Kıskaç ve bundan gurur duyan, dar kafalı, adaletsiz, başlamak bilmez bir hakimiyet bağımlısı, kindar, kana susamış bir etnik temizlikçi, homofobik, ırkçı, bebek katili, soykırımcı, evlat katili, bir salgın hastalık gibi tehlike saçan, megalomanyak, sadomazoşist, kötücül, döneke bir zorba ve bir kadın düşmanı. ... Thomas Jefferson'da benzer fikre sahipti: "Hıristiyanların Tanrısı korkunç, kötü huylu bir varlıktır; acımasız, kindar, kapisli ve adaletsizdir"

Bu denli kolay bir hedefe saldırmak insafsızlıktır. ... Bunun aksine, Tanrı Hipotezini daha savunulabilir bir biçimde tarif etmeliyim: *bir üstün insan, bir doğa üstü zeka vardır ve bu varlık, kainatı ve de içindeki biz dahil her şeyi bilinçli olarak tasarlamış ve yaratmıştır.* Bu kitap daha farklı bir görüşü savunacaktır: *herhangi bir şey tasarlamaya yeter karmaşıklıkta bir yaratıcı zeka, yalnızca kademeli evrimin uzun bir sürecinin son ürünü olarak ortaya çıkabilir. Evrim geçirmiş yaratıcı zekalar muhakkak kainata en geç katılanlardır ve bu sebepten ötürü, evrenin tasarımından sorumlu olamazlar. Tanrı bu tanıma göre bir yanılıdır ve sonraki bölümlerin göstereceği gibi, zararlı bir yanılıdır.*

ÇOK TANRICILIK (Politeizm)

... ibn Warraq : *tektanrıcılığın nihai kaderi sırası geldiğinde bir tanrı daha eksilterek ateizm olmaktır.*

Tabi ki en iyisi, dini, hayırseverliğin sebebiymiş gibi göstererek reklamını yapmayı tamamen terk etmek olurdu.

(eğer Mormonizmi' de sayarsak dört din) hepsinin de geçmişi mitolojik resul İbrahim'e dayanır.

Benim saldırdığım şey, Tanrıdır, bütün Tanrılardır ve ne zaman ve ne şekilde icat edilmiş veya edilecek olurlarsa olsunlar doğüstü olan her şeydir.

TEK TANRICILIK (Monoteizm)

Eski Ahit adıyla bilinen barbar bir Tunç çağı metninden üç insanlık karşıtı din gelişmiş ve dolayısıyla, gök tanrı ve dünyevi erkek elçilerinin etkisine girmiş olan bu diyarlarda 2000 yıldır bir kadın nefreti var olmuştur. GORE VIDAL

Hıristiyanlığın temeli, Filistin'in Roma işgali sırasında Tarsuslu Paul tarafından, Yahudiliğin daha merhametli ve daha az ayrıcalıklı tek tanrı bir mezhebi olarak atılmış ve dünyanın geri kalanına Yahudilerden yayılmıştır. Birkaç yüzyıl sonra, Muhammed ve takipçileri Yahudi orijinalinin katı tektanrıcılığına yeniden döndüler ama ayrıcalığını bir kenara ittiler. Ve inancı yaymak için güçlü bir askeri fetih ideolojisi ekleyerek, yeni kutsal kitap Kuran'ın üzerinden İslam'ı kurdular. Hıristiyanlık da, ilkin İmparator Konstantin'in bu inancı dış merkezli bir mezhep olmaktan çıkarıp resmi inanç konumuna yükseltmesinin ardından Romalıların, ardından Haçlı savaşçıların ve daha sonra vurguncular ve misyonerler eşliğindeki diğer Avrupalı işgalci ve sömürgecilerin kullandıkları kılıçlar sayesinde yayılmıştır. ... Budizm ve de Konfüçyüsçülük gibi diğer inançlar için endişelenmem gerekiyor. Aslında bunlara din yerine ahlaki düzen veya hayat felsefesi olarak bakılması gerektiği şeklinde söylenebilecek birkaç söz vardır.

Eski Ahit'in psikoz sorunlu tanrısına kıyasla, 18. yüzyıl Aydınlanmasının deist Tanrısı baştan aşağı daha ulu bir varlıktır: kozmik yaratımına yakışan, yüceliği itibariyle insani meselelerle ilgilenmeyen, kişisel düşünce ve umutlarımıza kayıtsız, kirli günahlarımızı ya da gevelediğimiz pişmanlıklarımızı kafasına takmayan.

...deistlerin ateistlerle çelişmesi, teistlerle ise birleşmesi daha büyük ihtimaldir. Her şeyin ötesinde, her iki grup da evreni yaratmış olan üstün bir zekaya gerçekten inanır.

LAİKLİK, AMERİKA'NIN KURUCULARI VE DİNİ

... kuruluş temellerinde laiklik olan Amerika'nın şu an Hıristiyanlık aleminin en dindar ülkesi olması çelişmesine sıklıkla dikkat çekilir.

Yine bir diğer varsayıma göre Amerika'nın aşırı dindarlığı, paradoksal bir şekilde, yapısındaki laiklikten ileri gelmektedir. Amerika hukuki yönden açıkça laik olduğu için, din, hür teşebbüs halini almıştır. ... ve sonuç günümüzdeki az eğitilmiş sınıflar arasında din çılgınlığına yaklaşan bir şeydir.

Jefferson'ın aşağıdaki demeci, bugün agnostisizm dediğimiz Őeyden ayırt edilemez: *"Soyut varlıklardan bahsetmek, hiğlerden bahsetmektir. İnsan ruhunun, meleklerin ve tanrının soyut olduğunu söylemek, ya bunların birer hiç olduğunu söylemek demektir ya da Tanrı, melekler ve ruhlar yoktur."*

"Zayıf zihinleri köleleştiren aşağılık önyargıların yol ağtığı bütün korkuları üzerinden at. Mantığı bulunduğu yuvasına sıkıca oturarak düzelt ve her olay ve düşünce için onun mahkemesine başvur. Tanrının varlığını bile cesurca sorgula; çünkü eğer bir Tanrı varsa, akla saygıyı gözü kapalı korkudan daha çok takdir edecektir."

Jefferson ve arkadaşları teist, deist, agnostik ya da ateist olmalarının yanında aynı zamanda dinsel görüşleri olan ya da olmayan bir Başkanın, şahsi meselelerini tamamen içinde tutması gerektiğine inanan tutkulu laiklerdi. Amerika'nın kurucularının hepsi, özel dinsel inançları her ne olursa olsun, eğer Baba George Bush'un kendisine gazeteci Robert Sherm tarafından sorulan, *"Ateist olan Amerikalıların vatandaşlıklarının ve vatanseverliklerinin eşitliğini onaylıyor musunuz ?"* sorusuna verdiği cevabı okusalardı donakalırlardı: *"Hayır, bu ateistlerin ne vatandaş ne de vatansever olarak sayılmalarının zorunlu olduğunu düşünmüyorum. Bu millet Tanrının emrindedir."*

... Ateizmi onaylayan her başkan adayının ani bir siyasi intihara girişmiş olduğu, evrensel bir görüştür.

AGNOSTİSİZMİN YETERSİZLİĞİ

Hiçbir Şekilde kanıt bulamadığımız konularda agnostik olmakta yanlış olan bir Şey yoktur. Mantığa uygun bir duruştur. ... Agnostisizm, bir anlamda çoğu bilimsel sorgulamada uygun bir duruştur; mesela fosil tarihindeki en büyük imha olan dinozor neslinin tükenmesine neyin yol ağtığının sorgulanmasında olduğu gibi.

Agnostisizmi iki çeşide ayırarak başlayacağım. UGA, yani Uygulamada Geçici Agnostisizm, gerçekten kesin bir yanıtın olduğu, öyle ya da böyle, ancak bu yanıtı ulaşmak için yeterli kanıtımızın olmadığı, (ya da kanıtı anlamadığımız ya da kanıtı okumaya vaktimizin olmadığı, vesaire ...) akla uygun hazır cevaplılıktır. UGA, dinozor katliamı karşısında mantıklı bir duruştur. Bir yerlerde bir gerçek vardır ve bir gün bu gerçeği bilmeyi umarız, gerçi o an bilmeyiz.

Ancak ayrıca, hazır cevaplılığın son derece kaçınılmaz bir türü daha vardır ki buna Prensipite Sabit Agnostisizm (PSA) diyeceğim. Agnostisizmin PSA türü, ne kadar kanıt toplarsak toplayalım asla cevaplanamayacak sorular için uygundur, çünkü kanıt fikri başlı başına uygulanamazdır.

Tanrının varlığı ya da yokluğu evrenle ilgili bilimsel bir olgudur, uygulamada olmasa bile prensipte keşfi mümkündür.

...

- 1) Koyu Teistler. Tanrının var olma olasılığı %100'dür. C.G.Jung'un sözleriyle *"Ben inanmam, bilirim."*

- 2) Son derece yüksek olasılık ama tam yüzde 100 değildir. Fiili teistler (gerçekten teist olanlar). "Kesin olarak bilemem ama Tanrıya fazlasıyla inanırım ve onun burada olduğunu varsayarak hayatımı sürdürürüm".
- 3) Yüzde 50'den yüksek ama çok yüksek olmayanlar. Teknik açıdan agnostik ama teizm meyilli. "Son derece şüphe duyarım ama Tanrıya inanmaya meyilliyim."
- 4) Tam yüzde 50. Düpedüz tarafsız agnostik. "Tanrının varlığı ya da var olmaması tam anlamıyla eşit olasılıktadır."
- 5) Yüzde 50'den düşük ama çok düşük değil. Teknik açıdan agnostik ama ateizm meyilli. "Tanrının olup olmadığını bilmem ama inançsız olmaya meyilliyim."
- 6) Son derece düşük olasılık ama sıfır değil. Fiili ateist. "Kesin olarak bilemem ancak Tanrının epey olanak dışı olduğunu düşünürüm ve burada olmadığını varsayarak hayatımı sürdürürüm."
- 7) Koyu ateist. "Tanrının olmadığını bilirim", tıpkı Jung'un bir tanrının olduğunu "bilirim" görüşü gibi.

... (Bu arada, Jung raflarındaki belirli kitapların gürültülü bir patlamayla kendiliğinden patladıklarını da düşünmüş birisidir.) Ateistler inanç sahibi değildirler ve tek başına mantık hiç bir şeyin kesinlikle var olmadığı görüşüne itemez.

Bu alışılmışın dışındaki örneklerin tümünün ana fikri, çürütülemez olduklarıdır, ancak yine de hiç kimse bu örneklerin var olma hipotezlerinin, var olmama hipotezleriyle eşit bir durumda olduğunu düşünmez. Russel'ın belirtmek istediği, ispatın yükünün inançsızların değil inançlıların sırtında olduğudur.

Önemli olan Tanrının çürütülebilir olup olmadığı değil (ki çürütülemez değildir) varlığının mümkün olup olmadığıdır. ... Ve Tanrı kanıtlanamayacağı ve çürütülemeyeceğinden, var olma olasılığının yüzde 50 olduğunu varsaymak da kesinlikle mantık dışıdır ki bu düşüncenin geçersizliğini ayrıca ele alacağız.

NOMA

... bilim bazı karmaşık soruları karşılayamıyorsa, insanları bunu dinin yapabileceğini düşünmeye iten nedir ?

... hepimiz hak etmeyen ama güçlü bir rakibe yaranmak için gerçekte inanmadıklarımızı onaylamaktan suçluyuz...

Bir yaratıcı doğaüstü zekanın varlığı ya da yokluğu açık bir biçimde bilimsel bir sorgudur, pratikte tartışmasız olmasa bile (ya da henüz). Ayrıca dinlerin milyonlarca imanlıyı etkilemek için bel bağladığı her mucize hikayesinin yalanlanması ya da doğrulanması da öyledir.

Ve ilgi çekmenin yollarından biri gerçekte onaylamadığımız bir yöne kaymak, yani NOMA'yı benimsemektir ve bu, bilimin dinin iddialarından bağımsız olup, hiç tehditkar olmadığı konusunda hemfikir olmaktır.

...Chicago genetikçisi Jerry Coyne'nin Ruse hakkındaki sözlerine kulak verdim:
"Ruse savaşın gerçek doğasını kavrayamamıştır. Bu savaş yalnızca evrim ve yaratılışçılık savaşı değildir. Dawkins ve Wilson gibi bilim adamlarına göre, gerçek

çekişme rasyonalizm ve hurafeler arasındadır. Bilim rasyonalizmin yalnızca bir formunu teşkil ederken, din hurafenin en bilindik şeklidir. Yaradılışçılık, sadece en güçlü düşman olarak gördükleri şeyin bir belirtisidir: din. Din yaradılışçılık olmadan var olabilirken, yaradılışçılık din olmadan var olamaz".

Arthur C. Clarke'nin, Third Law (Üçüncü Kural'da) dediği gibi: "Yeterince ilerlemiş herhangi bir teknoloji büyüden farksızdır". Teknolojimizin ikram ettiği mucizeler eskilerin gözüne, suları yaran Musa ya da su üstünde yürüyen İsa hikayelerinden daha az olağanüstü görünmeyecektir.

BÖLÜM 3

TANRININ VARLIĞI YÖNÜNDE KANITLAR

THOMAS AQUINAS'IN 'KANITLAR'I

1. *Hareketsiz Hareket Ettirici* : Hiç bir şey bir ilk hareket ettirici olmadan hareket etmeye başlamaz. Bu bizi tek çıkışın Tanrı olduğu kısır döngüye yöneltir. Bir şey ilk hareketi sağlamış olmalıdır ve biz buna Tanrı deriz.
2. *Sebepsiz Sebep* : Hiçbir şey kendi kendine sebep olamaz. Her sonucun öncül bir sebebi vardır ve biz tekrar kısır döngüye itiliriz. Bu durum, bir ilk sebep tarafından sona erdirilmiş olmalıdır ki biz buna Tanrı deriz.
3. *Evensel İspat* : Maddesel nesnelere var olmadığı bir zaman dilimi mutlaka olmuştur. Ancak, şu an maddesel nesnelere bulunduğundan, bunları var eden maddesel olmayan bir şey olmalıdır ki biz buna Tanrı deriz.

Bu arada, her şeyi bilme ve her şeye gücü yetme vasıflarının birbirleriyle çeliştiği mantıkçıların dikkatinden kaçmamıştır. Eğer Tanrı her şeyi biliyorsa, her şeye gücü yetme özelliğini kullanarak yapacağı şeyler zaten önceden bellidir. Demek ki Tanrı bu belirli eylemlerini değiştiremeyecektir, ki bu da her şeyi yapabilme gücünün olmadığı anlamına gelir. Karen Owens bu nükteli küçük paradoksu eşit ölçüde esprili bir dörtlüğünde yakalamıştır:

Her şeyi bilen,
Geleceği gören Tanrı
Gelecekteki fikrini değiştirmek için,
Her şeye gücü yetme özelliğini kullanabilecek mi ?

4. *Dereceden İspat* : Dünyadaki konuların (şeylerin) farklı farklı olduklarını biliriz. Mesela, iyilik ve güzellik dereceleri vardır. Ancak bu dereceler yalnızca bir maksimuma göre kıyaslandıktan sonra açıklık kazanırlar. İnsanlar hem iyi hem kötü olabilirler, öyleyse maksimum iyilik insanda gömülü olamaz. O halde, kusursuzluk standardını belirlemek için de başka bir maksimum olmalıdır ve biz bu maksimuma Tanrı deriz.

5. *Teolojik İspat ya da Tasarıdan İspat* : Dünyadakiler, özellikle yaşayan nesnelere, sanki birisi tarafından tasarlanmış gibi görünürler. Tasarlanmamış gibi görünen bildiğimiz hiç bir şey yoktur. O halde bir tasarımcı olmalıdır ve biz ona Tanrı deriz.

Anselm'e göre, kendisinden daha mükemmel hiçbir varlığın tasavvur edilemeyeceği bir varlığı, en mükemmel olanı tasavvur etmek mümkündür. Bir ateist dahi böyle bir varlığı akla getirebilir, gerçek dünyadaki varlığını inkar etse bile. Kanıt şöyle bir sonuca varır; gerçek dünyada var olmayan bir varlık, bu duruma göre mükemmel olamaz. O halde bir çelişkiye düşeriz ve demek ki Tanrı vardır !

Sonuç itibariyle, bir budala dahi en azından aklın içinde daha üstün bir örneği olmayan bir şeyin var olduğuna ikna olmuştur. Bunu hissetmesi için kulak vermesi gerekir. Ve hissedilen şey her ne ise, aklın içindedir. Ve elbette, daha üstün bir şey düşünülemediğinden yalnızca zihnin içinde var olamaz. Zira yalnızca zihnin içinde var olduğunu hayal edin: o halde gerçekte de var olduğu düşünülebilir ki bu daha üstün olanıdır.

Bertrand Russel (budala değildir) ilginç bir söz söylemiştir, "Safsatanın tam olarak nereden kaynaklandığını bulmak, - ontolojik kanıtın- safsata olması gerektiğine inanmış olmayı hissetmekten çok daha zordur."

Gaunilo, benzer bir reductio (Bir yanlışlığı mantıksal sonuçlarla çürütmek, tuhaflığı indirgemek) ileri sürmüştür :

1. Dünyanın oluşumu aklın hayalin alabileceği en harika başarıdır.
2. Bir başarının erdemi / değeri, gerçek bir yeteneğin ürünüdür (a) ve yaratıcısının gücüdür (b)
3. Yaratıcının yetersizliği (ya da güçsüzlüğü) ne kadar çok olursa, başarı da o kadar çok etkileyicidir.
4. Bir yaratıcı için en heybetli engel; var olmamasıdır.
5. O halde, eğer kainatın var olan bir yaratıcının ürünü olduğunu düşünürsek, ondan daha büyük bir varlığın olduğunu akla getirebiliriz; ismen, kendisi var olmadan her şeyi var eden bir yaratıcı.
6. Bu durumda, var olan bir Tanrı, kendisinden daha güçlü bir varlığın olmadığını düşündüğümüz bir yaratıcı olamaz çünkü ondan daha müthiş ve daha inanılmaz bir yaratıcı, var olmayan bir Tanrı olacaktır.

Dolayısıyla

7. Tanrı yoktur.

Euler, 'Bilimle Kör Et Kanıtı' diye adlandırabileceğimiz bir yöntem kullanıyordu. ... Enerjinin Korunumu Yasası'nı hatırlatarak ... "Öldüğümüzde vücudumuzu oluşturan atomlarından hiç biri kaybolmaz (ve enerjinin hiçbir kısmı), o halde biz ölümsüzüz".

Büyük bir lider şu sözüyle insanların güvenini kazanır: "Eğer Mozart'ı dinleme imkanınız varsa Tanrıya neden ihtiyaç duyarsınız ?"

Bir diğer insan nasıl olur da benim erişemeyeceğim güzellikte müzik/şiir/sanat üretmeye cüret edebilir ? Bunu ancak ve ancak Tanrı yapar.

Kişisel deneyimden kanıt, bir Tanrıya inanmaya ihtiyacı olanlara en ikna edici gelen kanıt türüdür. Ancak farklı düşünen ve psikoloji hakkında az çok bilgi sahibi olanlar için en güçsüz olanıdır.

Akıl hastanesindekiler, Napolyon yada Charlie Chaplin olduklarını zannederler. Veya tüm dünyanın kendilerine suikast düzenlediğini yada düşüncelerini diğer insanların beynine nakledebileceklerini düşünürler. Onların suyuna gideriz ancak ilham aldıkları iç düşüncelerini ciddiye almayız çünkü genelde insanların büyük bir kısmı bu fikirlere katılmayacaktır. Dinsel deneyimlerdeki tek fark, birçok insan tarafından öne sürülmüş olmalarıdır. Sam Harris, *The End of Faith* eserinde (*İnancın Sonu*) yazdıklarıyla pek de alaycı bir tutumda değildi:

"... Ve Yaraticının, yatak odası pencerenize yağmur damlalarını mors alfabesiyle çarptırarak sizinle iletişim kurduğuna inanmak zihinsel bir hastalığın katı ispatı olurken, bu Yaraticının düşüncelerinizi duyabildiğine inanmanın toplumumuzda normal olduğunun düşünülmesi aslında basit bir tarihsel kazadır. Böylelikle, dindarlar genelde çılgın olmazken, öz inançları tamamen öyledir."

Burada ister istemez David Hume'un mucizeler için ürettiği kısa ve öz tanım akla gelir: *"Bir mucizenin kanıtlanması için şahitlik yeterli değildir ancak, bu şahitlik kanıtlanmaya çalışılan gerçeklikten daha mucizeviyse durum değişir."*

Üstün zekalı erkeklerin çok büyük çoğunluğu Hıristiyanlık dinine inanmaz ancak bu gerçeği toplum içinde ört bas ederler çünkü kazançlarını kaybetmekten korkarlar.
BERTRAND RUSSEL

...bilim alanlarında Nobel ödülü alanlar arasında, edebiyat alanındakiler de buna dahil olarak, ait oldukları nüfusa kıyasla kayda değer oranda bir dinsizlik vardır.

(National Academy of Sciences) seçilenlerin yalnızca yüzde yedisinin kişileşmiş bir Tanrıya inandıklarını gösterir. Ateistlerin bu ezici üstünlüğü, Amerikan halk nüfusunda neredeyse tam zıt yöndedir. Buna göre insanların yüzde 90'ından fazlası bir çeşit doğaüstü varlığa inanırlar. ... Dikkat çekici nokta, Amerikan halkının genelindeki dindarlık ile entelektüel elit kesimin ateizmi arasındaki zıt kutuplaşmadır.

İngiltere (KAÜ) Krallık Ailesi Üyeleri'nin ezici bir çoğunluğu, tıpkı Amerikan akademisyenlerinin ezici çoğunluğu gibi ateisttir.

En ilgi çekici sonuçlardan birisi de dindarlığın gerçekten de eğitimle olumsuz yönde ilişkide olduğunun fark edilmesidir (daha yüksek eğitimli insanların dindar olması daha olanaksızdır). Dindarlık aynı zamanda bilime olan ilgi ve (çok keskin biçimde) politik özgür düşünceyle de olumsuz ilişkidir.

Bell şöyle bir sonuç çıkarmış: Dinsel inanç ve bir kimsenin zekası ve/veya eğitim seviyesi arasındaki ilişki üzerine 1927'den beri yapılan araştırmaların, dördü hariç hepsi bu etmenler arasında bir ters orantı olduğunu ortaya döker. Buna göre, bir kimsenin zekası ya da eğitim seviyesi ne kadar yüksek olursa, bu kişinin dindar olması ya da herhangi bir türden "inançlar" barındırması o kadar olanak dışıdır.

PASCAL'İN BAHSİ

Büyük Fransız matematikçisi Blaise Pascal'ın hesabına göre Tanrıya inansanız iyi edersiniz çünkü eğer haklıysa, sonsuz mutluluğunuz sorunsuzca ilerleyecek, ancak eğer

inanıp da yanılıyorsanız, herhangi bir kaybınız olmayacaktır. Diğer taraftan, eğer Tanrıya inanmazsanız, yanıldığınızı anladığınızda sonsuz bir yıkım içerisine girersiniz, ancak eğer inanmamakta haklıysanız yine bir kaybınız olmayacaktır. Tanrıya inanmamak, bu durumda, düşük bir zihinsel başarının ürettiği bir fikirdir. Tanrıya inanın.

İnanmak, bir tedbir meselesi olarak değerlendirilmesinin ardından uygulamaya konulan bir eylem olamaz. En azından bu bir irade meselesi değildir. ... Pascal'in bahsi sadece Tanrıya inanma numarası yapmanın göstergesi olabilir. Ve inandığınızı iddia ettiğiniz Tanrı, her şeyi bilme gücü olan türden bir Tanrı olmasa iyi olur yoksa bu dalaverenizi sezebilir.

Bertrand Russel kendisine, öldükten sonra Tanrının "Neden bana inanmadığınızı bilmek istiyorum" sorusu karşısında ne cevap vereceği sorulduğunda, şöyle yanıtlamıştır: "Yeterli kanıt yoktu Tanrım, yeterli kanıt yoktu". ... Tanrının ahlaktan yoksun sahte inancı (hatta dürüst inancı) açık yürekli septizmden daha değerli bulacağına bahse girer miydiniz ?

Bununla beraber, eğer yok olduğu yönünde bahse girerseniz daha iyi, daha dolu bir hayat süreceğiniz söylenebilir. Çünkü bahsiniz var olduğu yönüdeyse, kıymetli zamanınızı ona tapmakla, ona kurban vermekle, onun için savaşmak ve ölmekle vs harcamak zorundasınız.

BAYES KANITLARI

... kanıt olmadığında bunu itiraf ederler: 'Bu konuda herhangi bir kanıt olmadığını onaylıyorum. Zaten bu yüzden buna inanç deriz.'

Kabul edilmelidir ki, ilahiyat eğilimli kişiler genelde kronik olarak, gerçeği, arzulanan gerçekten ayırt etme yetisinden acizdirler. ... Ya da, eğer bu hoşunuza gitmediyse, ferdi bir kötü tanrı icat edin, buna Şeytan deyin ve dünyadaki bütün kötülüklerin varlığını, onun iyi tanrıyla yaptığı kozmik savaşların bir sonucu olarak görün. Veya (daha gelişmiş bir çözüm) insan sıkıntılarıyla özenlice uğraşmaktan daha önemli vazifeleri olan bir tanrıyı doğru varsayın. Ya da acı çekilmesine kayıtsız olmayan ancak bu acıları sistemli, adil bir kainatta özgür irade adına ödenmesi gereken bir bedel olarak gören bir tanrı. İlahiyatçıların tüm bu rasyonelleştirmelere (akla uygun hale getirme) inandıkları görülebilir.

Kanıtın özünde şu bildik "Tanrıyı kim yarattı ?" sorusu vardır ki bu soru çoğu "düşünen insanın" kendi içinde keşfettiği bir sorudur.

BÖLÜM 4 TANRI NEREDEYSE KESİN OLARAK YOKTUR

Farklı dinsel cemaatlerin din adamları, tıpkı cadıların gün ışığından korktukları gibi bilimin ilerlemesinden korkar ve benimsedikleri aldatmacaların yok oluşunu müjdeleyen kaçınılmaz sona nefretle kaç çatarlar. - THOMAS JEFFERSON

ESRARENGİZ BOEING 747

İhtimalsizlikten kanıt en önemli olanıdır.

Hoyle, Dünya üzerinde yaşamın kendiliğinden başlayabilmesi olasılığının, bir hurdalığın altını üstünü silip süpürerek geçen bir kasırganın rastlantı eseri bir Boeing 747'nin parçalarını (uçak çalışacak şekilde) birleştirebilmesi olasılığından daha yüksek olmayacağını söylemiştir. ... Nitekim 747 sahasında, parçalarının gelişigüzel karıştırılıp birleştirilmesiyle dört dörtlük işleyen bir at, böcek ya da devekuşu yaratmanın karşıt olasılıkları yaradılışçılarca destek görür çünkü onlara göre bunu ancak Tanrı yapabilir. Bu, özetle, yaradılışçıların en sevdikleri kanıttır; lakin bu kanıt yalnızca doğal seçilimi daha en başından kavrayamamış birisi tarafından üretilebilir.

BİLİNÇLENDİRİCİ OLARAK DOĞAL SEÇİLİM

... bir öğretmenin öğrencilerine verebileceği en güzel hediyelerden biri çocuğun ebeveynlerini şaşırtabileceği bir bilgi sunmaktır.

İngilizce, kadınları sürekli dışlıyormuş gibi görünür.

... hafızamda Woody Allen'ın zeka dolu sızlanması canlanıverir: "Sonuçta bir Tanrı varsa, onun kötülük yapma peşinde olduğunuzu sanmam. Ancak onun hakkında en fena şekilde yorum yapmak isterseniz, onu başarısız bir Tanrı olduğunu söylersiniz"

İNDİRGENEMEZ KARMAŞIKLIK

Bir kez daha, akıllı tasarım rastlantısallığın tek doğru alternatifi değildir. Doğal seçilim yalnızca sade, mantıklı ve hoş bir çözüm değildir; rastlantısallığa karşı şu ana kadar önerilmiş işleyen tek alternatiftir.

Ancak yazarlar, ya zekaları yetmeyip kavrayamadıklarından, ya da bunu yapmayı istemediklerinden, bir kez daha gerçek alternatif doğal seçilimi ima etmeyi unuturlar.

Rastlantısallığın tek alternatifi tasarım değildir. Doğal seçilim daha iyi bir alternatiftir. Aslında, tasarım daha en başında gerçek bir alternatif değildir çünkü çözdüğü sorundan daha büyük bir sorun doğurur: tasarımcıyı kim tasarladı ?

Darwin gözün özel bir sorun çıkardığını belirlemiştir: "*Gözü, farklı mesafeleri odaklamaya, farklı miktardaki ışığı içeri almaya ve küresel ve renksel sapmaları düzeltmeye yarayan eşsiz düzeneklerinin hepsiyle ele aldığımızda, bu organın doğal seçilimin etkisiyle meydana gelmiş olma olasılığı dürüstçe itiraf ederim ki bana son derece saçma geliyor.*" ... Darwin'in oldukça rahat görünen bu itirafı aslında tumturaklı bir hiledir.

BOŞLUK İBADETİ (BİLGİ BOŞLUKLARINA TAPINMA)

Yaradılışçılar günümüzün bilim ya da bilgi birikiminde boşluklar bulmak için can atarlar. Eğer açık bir boşluk bulunursa, bu boşluğu hükmen Tanrının doldurma zorunluluğu olduğu addedilir. ... Cehaleti kabullenmek bilimsel atılımın başlıca görevlerindedir. ... Mistikler gizeme sevinirler ve gizemli kalmasını isterler. Bilim adamları gizeme farklı bir

nedenle sevinirler: bu onlara keşfedecek bir şey sunar. ... dinin gerçekten de kötü etkilerinden biri de bize, anlamadan tatmin olmanın bir üstünlük olduğunu öğretmesidir.

Eğer doğru varsaydığımız bir evrimsel geçişi belgeleyecek fosiller ortada yoksa evrimsel geçiş yok farz edilir ve Tanrının müdahalesi hükmen kazanır.

...dinozor ayak izlerinin arasına karışmış insan ayak izleri hikayelerine rağmen kronolojik açıdan hatalı fosiller asla gerçekten bulunamamıştır.

Daha genel bir tanımla, bir parçasının eksilmesiyle ayakta kalamaması anlamında indirgenemez olan birçok yapı vardır ancak bu yapılar sonradan çıkarılan ve bir daha gözükmeyen iskelelerin yardımıyla inşa edilir.

İndirgenemez karmaşıklık yeni bir fikir değildir ama tabir yaradılışçı Michael Behe tarafından 1996'da uydurulmuştur.

İndirgenemez karmaşayı ispat etmenin kilit noktası, hiçbir parçanın kendi kendine kullanışlı olamayacağını göstermektir.

St. Augustine'in epey aleni bir tabiri vardır: *"Günah işlemenin farklı bir yöntemi vardır ki bu yöntem tehlikeyle doludur. Bu, merak hastalığıdır. Bize, doğanın sırlarını keşfettirmeye çalışan ve keşfettiren budur ancak bu sırlar bizim kavrayışımızın ötesindedir. Merakın bize hiçbir yararı dokunmaz ve hiçbir insan öğrenmeyi umut etmemelidir".*

Eğer hedefiniz gerçek dünyayla ilgili mühim gerçeklikleri keşfetmekten ziyade kolay aldanan halk ve politikacılar içinde propaganda yapmaksızın elbette bunlar verimsiz çalışmalardır.

Amerikan genetik bilimci Jerry Coyne, Behe'nin kitabını eleştirirken konuyu şöyle ele alır: *"Eğer bilim tarihi bize herhangi bir şey ispatlayacaksa bu cahilliğimize "Tanrı" ismini vererek bir yere ulaşamayacağımızdır."*

"Neden Tanrı her şeyin bir açıklaması olarak kabul edilsin ? Değildir. Bu bir açıklama noksanlığıdır, bir omuz silkmeydir, bilmiyorum demenin ruhsal ve ayinsel kılık değiştirmesidir. Eğer bir insan bir şeyi Tanrıyla ilişkilendirirse genelde bunun anlamı bu kişinin elinde bir ipucu olmamasıdır. Böylelikle bu bilinmezi erişilmez, çözülmeyen bir gök perisine dayandırır."

Sırt ağrısından fitiğe, sarkık rahimden sinüs iltihaplarına kadar çoğu insani rahatsızlığa karşı hassaslığımız doğrudan doğruya şu anda dik yürüdüğümüz bedenimizin, dört ayak üzerinde durmayı terk etmek için yüzlerce milyon yıldan fazla şekil değiştirmiş olmasından kaynaklanır. ... Yırtıcılar, kurban hayvanları yakalamak için mükemmelce 'tasarlanmış' gibi görünürken, kurban hayvanlar da kaçabilmek için en az onlar kadar mükemmelce 'tasarlanmış' gibi görünür. Peki, Tanrı kimin tarafındadır ?

KOZMOLOJİK VERSİYON

Kainattaki diğer tüm elementler en nihayetinde, hidrojenin nükleer füzyon geçirmesiyle oluşmuşlardır. ... büyük yıldızlar süpernova gibi patlayabilip toz bulutları içinde maddelerini (ki buna periyodik tablonun elementleri de dahildir) saçıp savururlar. Ardından bu toz bulutları, yoğunlaşarak yeni yıldız ve gezegenleri oluştururlar. Bizim yıldızımız ve gezegenimiz de böyle oluşmuştur. Dünyanın, her yerde bulunan hidrojenin dışındaki diğer elementler yönünden bu kadar zengin olmasının nedeni de budur: bu elementler olmasa, doğal etkilenme (kimya) ve yaşam imkansız olurdu.

...hidrojensiz bir madde yapısının yaşamı başlatması mümkün değildir. Çünkü hidrojen olmadan su olmaz.

J.Anderson Thomson, bir evrimsel psikiyatrist bakış açısıyla buna farklı bir açıklama getirir ki buna göre hepimiz, cansız nesnelere kişileştirerek bir ajan vasfı kazandırmaya yönelen bir psikolojik yanılgıdan muzdarıptır. Thomson'a göre, "bir hırsız gölge sanmaya bir gölgeyi hırsız sanmaktan daha yatkınsızdır. ... geçmişte, atalarımız zamanında, çevremizdeki en büyük dürtü birbirimizden kaynaklanırdı. Bunun mirası, insani ereğin zorunlu olarak, genelde korkuyu, yüklenmesidir. Neden sonuç ilişkilerini insanoğlundan başka bir etmene bağlamakta epey güçlük çekeriz." Doğal olarak, bu dürtüyü ilahi ereğe genelledik.

... evrimimizin başlayabilmesi için özen ve öngörüyle ayarlanmış bir kainatı tasarlama kapasitesine sahip herhangi bir Tanrı, karşılamakla yükümlü olduğu açıklamadan daha büyük bir açıklamaya gereksinim duyan en üst düzeyde karmaşık ve olanak dışı bir varlık olmalıdır.

Kainattaki her parçacığın özgün konumlarını hiç durmadan gözetleyebilen ve idare edebilen bir Tanrı, basit olamaz. Böylesi bir varlığın doğrulanması dev gibi bir açıklama gerektirecektir. Daha kötüsü (Sadelik bakış açısı itibarıyla), Tanrının dev bilincinin diğer bölgeleri ise, eş zamanlı olarak insanoğlunun duaları, duyguları ve faaliyetleriyle meşgul olacaktır. Ayrıca bu galaksinin diğer gezegenlerinde ve de diğer yüz milyarca galaksilerdeki gezegenlerde zeki yabancılar varsa, Tanrı onlarla da ilgilenmelidir.

... milyonlarca kişiye eş zamanlı olarak anlaşılır sinyaller gönderebilen ve yine eş zamanlı olarak bu kişilerden sinyal alabilen bir Tanrı, her nasıl bir varlık olursa olsun, basit olamaz. ... ancak, kendisine atfedilen güçlere gerçekten sahip olsaydı, günümüzün en büyük bilgisayarı ya da beyninden, çok daha ayrıntılı ve planlı bir şekilde üretilmiş bir şeye sahip olması gerekirdi.

BÖLÜM 5 DİNİN KÖKENİ

"Fayda" ifadesiyle Darwinizm, gerçekte genlerin sağ kalma süresinin artmasına etki eden faydayı ima eder. Darwinizmci faydanın alanı bireysel organizmanın genleriyle sınırlı kalmamaktadır. ... İkinci hedef "*The Extended Phenotype*"ta (*Yayılmış Fenotip*) savunduğum teoriden doğar : gözlem altındaki bireyin genleri başka bir bireyin

genlerinin güçlü etkisi altında olabilir. ... Bünyesinde barındırdığı parazitin başka bir bünyeye sıçramasına çanak tutacak şekilde davranmaya itilen birçok hayvan  rneği vardır. ... Bir hayvan davranışı, bu davranışa ait genlerin yaşam süresini uzun tutmaya meyillidir. Bu genler bu davranışı sergileyen belirli bir hayvanın bedenine ait olsa da olmasa da.

Dinin heryerdeliği, dinin büyük ihtimalle bir fayda sağlamakta olduğu izlenimini yaratır ancak bu fayda, biz ya da genlerimiz üzerinde olamaz. Belki de, din tıpkı bir replikat r gibi genlerinkine benzer bir yöntemle yayıldığından, yalnızca dinsel görüşlerin s regelmesine fayda sağlamış olabilir.

... Papua-Yeni Gine'li yerlileri bizzat tanır. Bu insanlar besinin zor elde edildiği etin koşullarda biyolojik çevreyi efsanevi biçimde doğru kavrayarak yaşamayı s rd r rl r. ...

Ayrıntılar dünya genelinde farklılık gösterse de, her medeniyetin, zaman, sağlık ve g c israfına yol açan ve de düşmanlık provoke eden ayinleri şart koşan, bunlara ek olarak gerçek dışı fikirleri ve yaratıcılığa ket vuran fantezileriyle zararlı nitelik taşıyan bir inancı vardır.

DİNİN BARİZ FAYDALARI

Plasebo ilaç etkisi yeter derecede belgelenmiştir ve bunun çok da gizemli olduğunu söyleyemeyiz. Sahte haplar, hiçbir şekilde farmakolojik etkileri olmamakla birlikte, gözle görülür biçimde sağlığı düzeltirler.

Din stresi azaltarak ömrü uzatan bir plasebo mudur?

Elimizdeki mantığın, dinin atalarımızın stresini azalttığı yönünde olduğunu sanmam. Bu teori yardımcı bir rol üstlenmiş olsa da bu meseleye ufak gelir. Din çok büyük bir fenomendir ve açıklaması daha büyük bir teoriyi gerektirir.

Tıpkı Steven Pinker'in "*Akıl Nasıl İşler*"de telkin teorisine iğneleyici bir tarzda değindiği gibi: "*Telkin teorisi yalnızca şu soruyu açığa çıkarır; akıl neden huzuru yanlış olduğu açıkça görülen inançlarda bulacak şekilde evrim geerir ? Soğuk [ ş yen] bir insan, sıcak olduğuna inanarak huzura kavuşamaz; bir aslanla karşı karşıya gelen bir insan, bir tavşan olduğuna inanarak iini rahatlatamaz.*" ... İnsanların bazı inançları hoş ya da rahatlatıcı bulmasının psikolojik açıklamaları, sanılanın aksine, esaslı değil belirli belirsiz açıklamalardır.

Darwinizm, insanların neden dinin albenisine karşı savunmasız olduklarını ve doğrudan doğruya papazların, politikacıların ve kralların istismarına açık olduklarını merak eder.

Cinsel şehvet meselesinde yanıt gayet basittir: beyinlerimiz cinsellikten zevk alacak bir sistemle çalışır çünkü cinsellik, doğal koşullarda, bebek üretir. ... acı hissetmeyen ya da acıyı umursamayan nadir bireyler genelde yaralanarak, erken yaşta ölürlür. Biz geriye kalanlar ise bundan ders alıp, acıdan korunmak için geri adım atarız.

GRUP SEÇİLİMİ

Cambridge'li arkeolog Colin Renfrew Hristiyanlığın bir çeşit grup seçilimi sayesinde sağ kaldığını öne sürer. Bu görüş ışığında grup seçilimi, grup içi bağlılık ya da grup içi arkadaşlık sevgisini beslemiş ve bu durum dindar gruplara daha az dindar gruplara kıyasla daha çok yaşama şansı tanımıştır.

Son derece kavgacı yapıdaki bir savaş tanrısına tapan bir kabile, tanrıları barış ve uyumu teşvik eden ya da bir tanrıya inanmayan rakip kabilelere karşı olan tüm savaşları kazanır. Savaşta şehit düştüklerinde, cesurca savaşmaktan ötürü doğruca cennete gideceğine sarsılmaz biçimde inanan savaşçılar seve seve canlarını feda ederler. O halde bu tür dini olan kabilelerin; kabileler arası savaş ortamında ayakta kalmaları, yendikleri kabilenin sığırlarını ve karılarını kendilerine almaları daha olasıdır.

Darwin'in fikirleri ... *"Aynı bölgede yaşayan iki ilkel çağ kabilesi rekabet ettiklerinde, eğer bu kabilelerden birisinde (diğer koşullar eşit olduğu düşünülürse) büyük sayıda cesur, duygudaş ve inançlı üye varsa, ki bunlar bir tehlike sezdiklerinde bir diğerini uyardırmaya, yardım etmeye ve birbirini korumaya daima hazırdır, bu kabile hiç şüphesiz yok ki daha başarılı olacak ve diğer kabileyi yenecektir. ... Bencil ve kavgacı insanlar birleşemezler ve uyum olmadan hiçbir şey gerçekleştirilemez. Yukarıdaki özelliklere yüksek miktarda sahip olan herhangi bir kabile genişleyecek diğer kabilelere üstün gelecektir; ancak bunu yaptığı zaman diliminde, tüm geçmiş tarihi hesaba katarak, diğer daha varlıklı kabileler tarafından sırası geldiğinde hezimete uğratılacaktır."*

BAŞKA BİR ŞEYİN YAN ÜRÜNÜ OLARAK DİN

Yalnızca bizim mum ateşimize yönelen güveleri görürüz ve yanlış soruyu sorarız: "Neden bütün güveler, intihar eder?" ... Buna intihar demek asla doğru değildi. Genelde faydalı bir pusulanın, tekleyen yan ürünüdür.

İnsanlar bu inançlarına yalnızca tutkulu bir şekilde bağlanmakla kalmayıp, bu bağlılıklarından kaynaklanan pahalıya mal olan etkinlikler için zaman ve kaynaklarını adarlar. Bu inançlar uğruna ölür ve öldürürler. Bunu garipsersiz, tıpkı kendini kurban etme davranışını garipsediğimiz gibi. ... yanlış soruyu soruyor olabiliriz.

Teorik olarak, çocuklar kişisel deneyim sayesinde bir uçurumun eşiğine fazla yanaşmamak, denenmemiş çilekleri yememek ve timsahlarla dolu bir gölde yüzmek gerektiğini öğrenebilirler. Ancak, en azından, çocuğun beyninde pratik yöntem egemen olan bir seçici çıkar olacaktır: ebeveynlerin sana ne anlatırlarsa anlatsınlar sorgulamadan inan. Ebeveynlerine itaat et; kabile büyüklerine itaat et, özellikle de ciddi, tehditkar bir ruh halindedir ise. Büyüklerine onları sorgulamadan güven.

Emirlere riayet etmektense kendi inisiyatifini kullanan askerlerin ülkeleri savaşları kaybetmeye yatkındır. ... Askerler olabildiğince makineleştirilmeye ya da bilgisayarlaştırılmaya talim edilir.

Bilgisayarlar söylenenleri yaparlar. Kendi programlama dillerinde verilen yönergelere köle gibi riayet ederler. Bu şekilde kelime işlem ve tabloları gibi faydalı işlemleri gerçekleştirirler. Ancak, tıpkı kaçınılmaz bir yan ürün gibi, hatalı yönergelere uymakta da eşit miktarda robotiklerdir.

Doğal seçim, ebeveynleri ya da kabile büyükleri onlara ne derse desin inanmaya meyilli çocuk beyinleri inşa eder. Böylesi güvenilir itaat, sağ kalmak için önemlidir. ... Ancak güvenilir itaatin yan etkisi körü körüne saflıktır. ... Darwinci süregelmeye ilgili kusursuz sebeplerden ötürü, çocuk beyinleri ebeveynleri ve emanet edildikleri büyüklerine güvenme gereksinimi duyar. Kendiliğinden gelen sonuç şudur ki, güvenen kişi iyi tavsiyeyi kötüden katıyen ayıramayacaktır. ... Ve büyük olasılıkla, çocuk büyüyüp kendi çocuklarını yetiştirmeye koyulduğunda, doğal olarak tıpatıp aynı bulaşıcı ciddi tutumların hepsini çocuklarına aktaracaktır (saçmalıkları da anlamlıları da).

Diller, coğrafi ayrışma yeterince olgunlaştığında, ortak bir atanın dilinden sapmaya sürüklenirler. Aynı durum nesilden nesile miras bırakılmış temelsiz ve keyfi inançlar için ve de emirler için de geçerlidir; bunlar bir ihtimal, çocuk beyninin faydalı programlanabilirliğiyle kayda değer bir güç kazanmış inançlardır.

Dindar önderler, çocuk beyninin savunmasızlığının ve beyin yıkamayı erken yaşlarda yapmanın önemini epey farkındadırlar.

Gençlere öğretilenleri ve gençlerin deneyimlerini (gördüklerini duyduklarını, düşündüklerini ve inandıklarını) kontrol altında tutanlar, ulus için geleceğin gidişatını belirler.

... kendi inancının saçmalıklarına bakmadan diğer inançları aşağılıyordu.

- Atalarımızın yaşadığı zamanlarda, bir adam, biyolojik bir babası olmaksızın, bakire bir anneden dünyaya geldi.
- Aynı babasız adam Lazarus isimli bir arkadaşını göreve çağırdı, ki Lazarus çok uzun zaman önce ölmüş, cesedi kokmuştu ve Lazarus acilen yaşama döndü.
- Babasız adam öldükten sonra dirildi ve üç gün saklandı.
- Kırk gün sonra, babasız adam bir dağın tepesine çıktı ve gökyüzüne yükselerek tamamen gözden kayboldu.
- Eğer kafanızın içinde gizli düşünceler geçirirseniz, babasız adam ve "babası" (ki babası aynı zamanda kendisidir) düşüncelerinizi duyar ve buna göre davranabilir. Ayrıca dünyadaki herkesin düşüncelerini eş zamanlı olarak duyma yeteneği de vardır.
- Eğer iyi ya da kötü bir şey yaparsanız, aynı babasız adam bunların hepsini görür, hatta sadece siz yapmış olsanız bile. Gereğince cezalandırılabilir ya da ödüllendirilebilirsiniz, ölümünüzden sonra bile.
- Babasız adamın bakire annesi hiçbir zaman ölmedi ama bedenen cennete yükseldi.
- Ekmek ve şarap, eğer bir papaz (testislere sahip olmak zorunda olan birisi) tarafından kutsanırlarsa, bu babasız adamın bedeni ve kanına "dönüşüverirler".

DİNE DÖNÜK PSİKOLOJİK İSTEK

Psikolog Paul Bloom, "Din bir yan üründür" görüşünün bir diğer savunucusu, çocukların *düalistik* bir akıl teorisine karşı doğal eğilimli olduklarını belirtir. ... Biz insanların, özellikle çocukların doğuştan ikicil olduğu fikrini öne sürer.

Bir ikicil, madde ve akıl arasında temel bir fark olduğunu benimser. Bir monist (tekçi) ise bunun aksine, aklın maddenin bir aksi olduğuna (bir beyin ya da bir bilgisayar beynindeki madde, gereç) ve madde olmadan var olamayacağına inanır. Bir ikicil, aklın bir tür bedenden ayrılmış ruh olduğuna inanır. Ruh, bedende ikamet eder ve bu yüzden makul olarak bedeni terk edip başka bir yerde bulunabilir. İkicil herhangi bir zihinsel hastalığı bir çırpıda cin çarpması olarak yorumlayabilir, bu kötü ruhların bedendeki hakimiyeti geçicidir ve kovulabilirler. İkiciler, en küçük fırsatı yakaladıklarında cansız fiziksel nesnelere kişiselleştirirler, hatta şelale ve bulutlarda şeytanlar, hayaletler görürler.

Paul Bloom buna şöyle bir açıklama getirecektir; aydın bir monist olmayı öğrenmiş olsam da, ben de bir tür hayvanım ve bu yüzden içgüdüsel bir ikicil olarak evrim geçirdim. ... başka birinin beynine göç edebilen bir ben olduğu fikri entelektüel bir monist olsak da, benim ve herkesin içine derinden işlemiştir. Bloom, bilhassa iyice küçük çocukların ikicil olmalarının yetişkinlere kıyasla daha olası olduğu iddiasını, deneye dayalı bir kanıtla desteklemiştir. Bu, beyinde bir ikicilik eğilimi geliştiği fikrini akla getirir ve Bloom'a göre bu eğilim dinsel görüşleri benimsemekte doğal bir yatkınlık sağlar.

Bloom, ayrıca doğuştan yaratılışçı olmaya yatkın olduğumuzu öne sürer. Doğal seçim sezgisel mantıkla işlemez. Özellikle de çocukların her şeyde bir mesaj olduğunu düşünmesi olasıdır. ... Çocuklar sezgileri olmayan teistler midir ? Bulutlar yağmur içindir. Sivri kayalar hayvanların kendi kendilerini kaşınması için sivridir. Her şeye bir amaç yüklemeye teleoloji (erekbilim) denilir. Çocuklar doğuştan erekbilimcidir ve çoğu bu sıfatından asla sıyrılamaz.

Doğuştan gelen ikicilik ve erekbilim uygun koşullar altında bizi dine uygun hale getirir. ... Doğuştan kazanılan ikiciliğimiz, bizi ruhun bedeninin bütünleyici bir parçası olması görüşünden ziyade, bedende ikamet eden bir 'ruha' inanmaya hazırlar. Tıpkı bedenden ayrılmış bir ruhun bedeninin ölümünden sonra başka bir yere gitmesinin kolayca hayal edilebilmesi gibi. ... Daha açık bir deyişle, çocuksu erekbilim din için zemin hazırlar. Eğer her şeyin bir amacı varsa, bu amaçlar kime aittir ? Elbette Tanrınındır.

Dünyadaki varlıkların davranışları hakkında bilgi sahibi olmak, sağ kalmak adına önemlidir ve doğal seçilimin, beynimizi bunu etkili ve hızlı yapacak şekilde biçimlendirmiş olduğunu düşünebiliriz. O halde ikicilik ve erekbilimin bu yeteneğimize yararı dokunmuş olabilir mi ? Bu varsayımı, filozof Daniel Dennett'in kasıtlı durum tabirinden anlayabiliriz.

Fiziksel durum, tasarımsal durum ve kasıtlı durum vardır. Fiziksel durum, prensipte daima işler çünkü her şey eninde sonunda fizik kanunlarına riayet eder.

Darwinci doğal seçim gerçekte tasarlanmamış olan canlılar için tasarım durumunun bir uyarlamasına olanak tanır. Eğer kalbin kan pompalamak için tasarlandığını farz edersek kalbi anlamakta kestirme bir yol kullanmış oluruz.

Kasıtlı durum bir diğerk kısa yoldur ve tasarım durumundan bir gömlek daha üstündür. Bir varlığın bir amaç için tasarlanmadığı ama kendi eylemlerini idare eden maksatlı bir ajan olduğu ya da bu ajayı barındırdığı kabul edilir.

Kasıtlı durumun tehlikeli koşullarda karar almayı hızlandıran bir beyin mekanizması olarak sağ kalma değeri olması bana bütünüyle mantıklı gelir. ... kasıtlı durumun temelini oluşturacak bir kanıt geliştirilebilir; karmaşık sosyal şartlarda ve özellikle üst sınıf kasıttan bahsediyorsak.

Tasarım durumu ve kasıtlı durum faydalı beyin mekanizmalarıdır ve sağ kalma için gerçekten dikkat edilmesi gereken varlıklar hakkındaki önseziye ivme kazandırır.

... ilgi çekici bir olasılık Dennett tarafından dile getirilmiştir ki bu, dinin mantıksızlığının, beyindeki belirli bir yapısal mantıksız mekanizmanın yan ürünü olduğunu belirtir: Muhtemelen genetik faydaları olan, aşık olma eğilimimizin.

Helen Fisher ve diğerkleri göstermişlerdir ki aşık olmak beyni eşsiz durumlara sokar. Bu durumlar son derece özgündür ve sınırlar üzerinde etkin kimyasalların (gerçekte doğal uyuşturucular) tetiklenmesiyle ortaya çıkarlar. Evrim psikologları Helen'le şu noktada hemfikirdirler ki, mantıksız kalp çarpıntısı, ortak ebeveynliğe olan sadakati garantiye alan ve birlikte bir çocuk yapmaya yetecek kadar uzun süre dayanan bir mekanizma olabilir.

Mantıksız din, sahiden de doğal seçilim tarafından aşık olmak için ayıklanmış mantıksız beyin mekanizmalarının bir yan ürünü olabilir mi? Dinsel inanç hiç şüphesiz aşık olmakla aynı karakterde bir yapıdadır (ve her ikisi de bağımlılık yapıcı bir uyuşturucunun etkisinin niteliklerinin çoğunu taşır). Nöropsikiyatrist John Smythies iki tür düşkünlükle etkinleşen farklı beyin bölgeleri arasındaki belirgin farklara dikkatimizi çeker. Yine de birkaç benzerliğe de değinmiştir:

"Dinin birçok yüzünün bir yönü de, bir doğaüstü kişiye odaklanmış, (örnek Tanrı), şiddetli aşk ve buna ek olarak bu kişinin ikonalarına gösterilen derin saygıdır. ... Sevilmenin ve tehlikeli bir dünyada korunmanın sıcak ve rahatlatıcı hisleri, daha az ölüm korkusu, zor zamanlarda edilen dualara yükseklerden gelen yardım ve benzerleri."

Biyolog Lewis Wolpert, ... Vurgulamak istediği, ... mantıksız inancın kararsızlığa karşı bir savunma olduğudur: *"Eğer hayat kurtaran inançlara sadakatle bağlı olunmasaydı, insan evriminin ilk zamanlarında bunun sakıncaları olurdu. Örneğin, avlanırken ya da alet edevat imal ederken fikirlerin sürekli değişmesi ciddi bir zarar verirdi."* Wolpert'in görüşünün içeriği, en azından bazı koşullar altında, mantıksız bir görüşte sebat etmenin kararsız olmaktan daha iyi olduğudur, üstelik yeni bulgular ya da muhakemeler belirli bir değişimi desteklese bile. ... Wolpert'in mantıksızlıkta ısrar görüşünü, saçma dinsel davranışların başlıca cephelerini açıklayabilecek bir diğerk faydalı psikolojik eğilim olarak görmek oldukça makuldür.

Toplumsal Evrim'de, Robert Trivers 1976 senesinde ürettiği kendini kandırma teorisinin ayrıntılarına girmiştir: *"'Kendini kandırma', gerçeği bilinçli zihinden saklamaktır ki bu diğerk insanlardan saklamaktan daha iyidir. ... Kandırma eyleminden bilinçsiz hale*

gelerek, hilekar kimse bu işaretleri gözlemcisinden saklar. Böylece kandırmaya eşlik eden sinirlilik hali olmaksızın, bu kimse istediği kadar yalan söyleyebilir."

Lionel Tiger *İyimserlik: Umudun Biyolojisi*'nde ... "İnsanların bilinçli olarak görmek istedikleri şeyi görmeleriyle ilgili bir eğilim vardır".

İnsanlar bir kültürü bir kez benimsediklerinde bu kültürü sürdürmekte ısrar eder, geliştirir ve farklılaştırırlar ki bu bir bakıma biyolojik evrimi anımsatmaktadır.

Bir evrimsel örneğin herhangi bir doğal seçilimin etkisinde olması zorunlu değildir. Biyologlar, bir genin bir nüfus içinde yayılabilmesi için iyi bir gen değil ama şanslı bir gen olmasının bile yeterli olduğunu bilirler. Buna *genetik sürüklenme* deriz.

Genetik sürüklenmenin kültürel eşdeğeri, dinin evrimini aklımızdan geçirirken göz ardı edemeyeceğimiz inandırıcı bir seçenektir. Dil yarı biyolojik bir yolla evrim geçirir ve evrimin yönü adressiz görünür ki bu adeta gelişigüzel bir gidişattır. Dil, genetiğin asırlar zarfında yavaş yavaş değişen kültürel bir benzeriyle sonraki nesillere devrolur, ta ki çeşitli evrimsel aşamalar karşılıklı anlaşmazlığa varana kadar.

Sanırım dinler tıpkı dillerde olduğu gibi, gayet keyfi başlangıçlardan, şu an gözlemlemekte olduğumuz şaşırtıcı (ve bazen tehlikeli) düzeydeki çeşitlilik, zenginliğini oluşturmaya elverişli bir gelişigüzellikle evrim geçirmiştir. ... bir tür doğal seçim da bunu bir parça etkilemiş olabilir çünkü farklı dinlerin apaçık ortak özellikleri vardır. Örneğin birçok din, objektif olarak mantıksız ancak öznel olarak albenili bir ilke öğretir ki buna göre kişiliklerimiz bedensel ölümün ardından sağ kalırlar. Ölümsüzlük fikri sağ kalmak ve yayılmakta çok başarılıdır çünkü hüsnükuruntu sağlar. Ve hüsnükuruntu önemlidir çünkü insan psikolojisinde, inancın arzuyla renklendirilmesi gibi neredeyse evrensel bir eğilim vardır.

Tasarım konusunda, dindar önderler dinin sağ kalmasına yardımcı olan aldatmacaları etraflıca ifade etmekte bir hayli yeteneklidirler. ... "İnancın sahip olduğu en büyük düşman mantıktır" ... "Her kim bir Hıristiyan olmak isterse, aklının gözlerini oymalıdır."

SAKİN OL ÇÜNKÜ MEME'LERİMİN ÜZERİNDE YÜRÜYORSUN

Dini meselelerdeki gerçeklik, temelsizce süregeİmiş bir fikirden başka bir şey değildir.
OSCAR WILDE

Darwinci doğal seçim, bir türün değersiz herhangi bir ortak özelliğini asla ayıklamayacağından (mesela din gibi) bu özellik mutlaka bir fayda sağlıyor olmalıdır, aksi takdirde süregelemezdi. Lakin bu faydanın bireyin sağ kalması ya da üreme başarısıyla ilgili olması gerekmemektedir.

Aşağıdaki kısmi listede, ya salt 'yararlı' oldukları için ya da varolan memepleksle uyumlu oldukları için sağ kalmaları mümkün olabilen dinsel meme'ler vardır:

- Öldükten sonra yaşamaya devam edeceksiniz.
- Eğer savaşta şehit düşerseniz, cennetin bilhassa şahane bir bölümüne gideceksiniz ve burada yetmiş iki bakireyle keyif çatacaksınız (zavallı bakirelerin halini bir düşünün.)

- Kafirler, küfürbazlar ve din değiştirenler öldürülmelidir (ya da cezalandırılmalıdır, örneğin sürgün edip, aileleriyle görüşmeleri engellenerek.)
- Tanrının yüce meziyetlerine inan. Eğer inancının bocaladığını hissedersen, bunu onarmak için sıkı çalış ve inançsızlığın konusunda yardım etmesi için Tanrıya yalvar.
- İman (kanıtsız inanç) bir erdemdir. İnançlarınız kanıtla ne kadar karşı gelirse, o ölçüde erdemlisinizdir. Mantığa ve kanıtla gerek duymadan, gerçekten tuhaf, dayanaksız ve katlanılmaz bir şeye inanmayı beceren üstat inançlılar özellikle çok iyi ödüllendirileceklerdir.
- Herkes, hatta dinsel inançları olmayanlar dahi, bu üstatlara istemsiz ve sorgusuz bir riayetle azami seviyede saygı duymalıdır.
- Bazı esrarengiz şeyler vardır ki (Kutsal Üçleme, dönüşüm, cisimleşme gibi) bunları anlamayı amaçlamayız. Bunlardan birini bile anlamaya çalışmayın, çünkü bu girişim esrarengizliğine zarar verebilir. Bunlara gizem diyerek tatmin olmanın yollarını öğrenin.
- Hoş müzik, sanat ve yazıtlar, dinsel fikirlerin kopyalanmış simgeleridir.

Düzenli dinler halklar tarafından düzenlenmiştir: papazlar, piskoposlar, hahamlar, imamlar ve Ayetullahlar.

Teorik olarak tasarlanmış bir diğer aday din, Mormonizm'dir. Joseph Smith, Mormonizm'in girişimci, yalancı mucidi, tamamen yeni bir kutsal kitap toplamak için elinden geleni ardına koymaz. ... Halbuki Mormonizm on dokuzuncu yüzyılda üretildikten sonra evrim geçirmeye başlamıştı ve şu anda Amerika'nın en itibarlı dinlerinden biri haline geldi.

KARGOKÜLTLER

David Attenborough, *Cennetin Arayışı ...* "Yeterli düzeyde ilerlemiş herhangi bir teknoloji büyüden ayırt edilemez."

"Beyaz adam bu anlamsız eylemler, yani ayinleri kullanarak tanrıları bu kargoları göndermeye ikna ediyordu. Eğer yerli halk kargo istiyorsa, o halde onlar da aynı şeyi yapmalıydı."

"... çoğu bir diğerinden bağımsız ve bağlantısızdı. Bu inançların çoğunda, vahiy günü geldiğinde belirli bir Mesih kargoyu getirecekti."

'Pistte' John Frum'un uçağını piste inmeye cezbetmek için tasarlanmış, dekor vazifesi gören sahte uçaklar bile vardı.

Kargo kültler... dinlerin neredeyse bir hiçten türemelerinin çağdaş, kusursuz bir örneğini temsil etmekte. Dinlerin kökeniyle ilgili genel olarak dört ders verirler ve bunlara burada özetle değineceğim. İlk ders, bir inancın türemekteki inanılmaz hızıdır. İkinci ders, kaynaklanma sürecinin izlerinin üstünü örtmekteki hızıdır. ... Üçüncü ders farklı adalarda benzer kültlerin bağımsızca ortaya çıkmasından kaynaklanır. ... Dördüncü ders, kargo kültler benzerdir, yalnızca birbirlerine değil aynı zamanda eski dinlere de.

... ahlakın büyük olasılıkla dinden daha eski bir geçmişi vardır.

BÖLÜM 6 AHLAKIN KÖKENİ : NEDEN İYİYİZ ?

Dünyadaki konumumuz pek tuhaf. Her birimiz, sebebini bilmeden burayı kısaca ziyaret ederiz ancak görünen o ki bazılarımız için bunun ilahi bir amacı var. Oysa, gündelik hayatın bakış açısıyla bir değerlendirme yapılırsa gerçekten bildiğimiz bir şey var: insan diğer insanlar uğruna burada; elbette, biz gülümsemeyi ve iyi kalpli olmayı en önemli değerler sayarak mutlu olabilenler için. ALBERT EINSTEIN

Dindar insanların çoğu, din olmadan bir insanın değil iyi birisi olması, iyi birisi olmaya gerek duymasının bile düşünülmesinin zor olduğunu söylerler. ... Ne kötüdür ki bu tarz şüpheler bir adım daha ileri giderek şekil değiştirir ve bazı dindarları, inançlarına iştirak etmeyen kişilere karşı öfke nöbetleri geçirecek kadar etkiler. ... "eğer çocuklara maymundan geldiğimizi öğretirsen, bir maymun gibi davranırlar".

"Kilise ve devlet ayrımı diye bir şey OLAMAZ ve siz, kafirler bu savaşı kaybedeceksiniz" ... "Eğer bu ülkenin kurulmasına sebep olan temelleri ve bu ülkeyi sevmiyorsanız s .... r olup gidin, cehenneme kadar yolunuz var."

AHLAKİ EĞİLİMİMİZİN DARWİNCİ BİR KÖKENİ VAR MIDIR ?

Nihilizm, Hiççilik veya Yokçuluk : bilimsel bilgi dışında hiçbir gerçek bilgi olmadığını kabul etmektir. Bu yaklaşımın uzantısı olarak da toplumda yerleşik kuralların, kurumların, değer yargılarının ve ahlak kurallarının yadsınmasına varır.

Hazcılık, diğer adlarıyla hedonizm, ... Sokrates'in öğrencisi Aristippos'un öğretileridir. Aristippos'a göre iyi demek haz demektir; haz veren her şey iyi, acı veren her şey de kötüdür. Yaşamın amacı hazdır ve insan yaşamı süresince hazza yönelmeli, acıdan kaçınmalıdır.

Evrimin doğal seçilimle işlediğini açıklayan Darwin'ci görüş sahip olduğumuz iyilik, ahlak, namus, duygudaşlık ve merhamet gibi eğilimlerimizi açıklamakta yetersiz kalır. ... İyilik, 'bencil gen' teorisiyle uyumsuz değil midir ? Hayır. Bu uyumsuzluk teorinin yanlış yorumlanmasıyla ortaya çıkar ve çok yaygındır; gerçekte sıkıntı verici (ve tahmin edilebilir) bir yanlış anlaşılmalıdır.

Darwinci mantık, yaşam hiyerarşisinde sağ kalan ve doğal seçilimin filtresinden geçen bir birimin bencil olmayı gözetmesi sonucuna varır. ... bencil olan sadece gendir. Bilgi halinde çok uzun nesiller boyunca sağ kalan ya da kalmayan gendir. Genlerden farklı olarak (ve tartışmaya açık olarak meme'lerden) organizma, grup organizma ve türler, nesiller boyunca sağ kalma konusunu açıklamakta bir birim vazifesi görebilecek doğru türden varlıklar olamazlar çünkü kendilerinin birebir kopyalarını türetmez ve kendini kopyalayan varlıkların havuzunda rekabet etmezler. Genler tam olarak bunu yaparlar ve bu, bencilin özgün Darwinci anlamı kapsamında, geni bir 'bencilik' birimi olarak belirlemenin (bütünüyle haklı) gereğesidir.

... bir genin bir gen havuzundaki frekansının artabilmesi, akrabalık özgeciliğinin bir standart halini almasıyla mümkün olabilecektir. Kendi çocuklarına karşı iyi kalpli olmak

bunun apaçık bir örneğidir. ... bazı omurgalılar, büyük kardeşlerin küçük kardeşlerin bakımıyla ilgilendiği topluluklar geliştirmişler ki bu "bakım geni" bu farklı türler arasında ortaktır. ... hayvanlar genelde savunma, kaynakları paylaşma ve tehlike uyarısına dikkat gösterme eğilimindedirler ya da diğer taraftan, yakın akrabalığa özgecil bir tavır sergilerler çünkü istatistiksel olasılıklar göz önüne alındığında, akrabalıkta aynı genlerin kopyaları ortak kullanımdadır.

... bir diğer başlıca özgecilik türü karşılıklı özgeciliğdir ('*Sen benim sırtımı kaşı ben de seninkini.*'), ... yaygın biçimde "ortakyaşarlık" olarak tanımlanır. Alım satım ve değiş tokuş ilkelerinden kaynaklanır. ... Her iki taraf da bu işlemde yararlanır ... Karşılıklı özgecilik, karşılanması gereken yetenekler ve asimetri sayesinde işler.

İnsanoğlu dünyasında, SİV'ler (sana ihtiyacım var) ve para işlemleri erteleme yapmaya olanak tanıyan araçlardır. ... Doğal seçim, asimetrik gereksinim ve fırsat ilişkilerinde bireyleri, elverişli olduğunda vermeye, elverişli olmadığında almak için karşı tarafı kışkırtmaya yatkınlık kazandıran genleri destekler. Doğal seçim ayrıca şu eğilimleri de destekler; zorunlulukların hatırlanması, kin gütme, değiş tokuş ilişkilerinin kontrol altında tutulması ve alan ancak sırası geldiğinde vermeyen hilebazların cezalandırılması.

Hilebazlar her zaman olacaktır ve karşılıklı özgeciliğin oyun teorisi bilmececelerine karşı kalıcı çözümler üretilmesi için her zaman hilebazların cezalandırılmasına dair bir unsur gerekmektedir. ... iki ana çeşit kalıcı çözüm getirir. 'Daima kötü ol' kalıcı bir çözümdür. ... diğer strateji şöyledir, 'iyi huylu olarak başla ve diğerlerine kararsızlık hakkını tanı. Sonra, iyi eylemleri iyilikle karşıla ancak kötü eylemlerin intikamını al.'

... Potlatch Effect olarak bilirler ki bu, Kuzey Batı Pasifik'teki kabilelerde, kabile reisi adaylarının perişan edici zenginlikte şölen verme düellolarıyla birbirleriyle çekişmeleri geleneklerinden kaynaklanır. ... Zahavi'nin görüşünün özünde, üstünlük bildirimlerinin doğruluğunun bildirimlerin bedelleriyle kanıtlanması vardır. ... Bireyler, (örneğin eşlerini cezbederken) üstünlüğün pahalıya mal olan gösterileri, gösterişli cömertlikleri ve vatansever atılımlarıyla başarıyı satın alırlar.

Bireylerin birbirlerine karşı özgecil, cömert ya da 'dürüst' olmasını açıklayan dört sağlam Darwinci sebebimiz var. Bir; özgün bir durum olan genetik akrabalık. İki; karşılıklı etki: alınan iyiliklerin karşılanması ve geri ödeneceğini 'umarak' iyilikler sunma. Bunun sonrasında, üçüncü olarak, şefkat ve cömertlikle ün kazanmanın Darwinci yararı. Ve dört, eğer Zahavi haklıysa, dikkat çekici cömertliğin bir tür taklit edilemez, güvenilir bir bildiriye dönüşmesi ve bunun özgün bir ek fayda sağlaması.

Topluluk üyesi arkadaşlarınızın çoğu akrabanızdı ve diğer toplulukların üyelerinden çok daha yakın ilişkiyediniz; böylece akrabalık özgeciliğinin gelişmesi adına birçok fırsat doğdu. Ve, akraba ya da değil, hayatınız boyunca hep aynı kişilerle karşılaşmaya meyilliydiniz; böylece karşılıklı özgeciliğin gelişmesi için ideal koşullar doğdu. Bu ilkel çağ atalarımızın neden kendi kümeleri içindeki bireylere karşı iyi, diğer kümelerdekilere karşı kötü (Ksenofobi) olduğunu anlamak hiç de zor değildir.

Doğal seçilimin menzilini yanlış tanımlamamak burada önemlidir.

Doğal seçim, atalarımız zamanında, küçük ve durağan gruplar halinde, tıpkı babunlar gibi yaşadığımız dönemde beynimiz içinde özgecil dürtüler programladı. Bunu cinsel dürtüler, açlık dürtüleri, ksenefobik dürtüler ve benzerleri takip etti. ... Cinsel arzu cinsel arzudur ve bireyin psikolojisi üzerindeki etkisi, cinsel arzuyu harekete geçiren temel Darwinci baskıdan bağımsızdır. Cinsel arzu, temel mantığından bağımsızca varolan güçlü bir dürtüdür.

Şefkat, özgecilik, cömertlik, duygudaşlık, merhamet konularında da aynı mantığın geçerli olduğunu iddia ediyorum. Atalar döneminde, yalnızca yakın akrabalık ve olası alış veriş meselelerinde özgecil olma fırsatımız vardı. Günümüzde bu kısıtlama yoktur ancak el yordamı süregelir. ... Her ikisi de teklemedir, Darwinci teklemeler: Mutluluk veren, değerli teklemeler.

AHLAKIN KÖKENİ HAKKINDA BİR DURUM ARAŞTIRMASI

Hauser'in kitabının mesajı "*Ahlaki yargılarımızın kullanılması evrensel bir ahlaki gramerdir ve bu, olası bir ahlaki sistemler dizisini doğuracak ilkeleri barındırabilmek için milyonlarca yıl boyunca evrimleşmiş bir zihin yetisidir. Dilde olduğu gibi, ahlaki gramerimizi oluşturan ilkeler farkındalık radarının kontrol sahasının içindedir.*"

Immanuel Kant'ın kusursuzca ifade ettiği ilkeye göre, mantıklı bir varlık asla razı olmayacağı bir sona doğru sürüklenmemelidir. Bu son diğerlerinin yararına olsa dahi.

... iyi ya da kötü birisi olmak için Tanrıya ihtiyacımız yoktur.

EĞER TANRI YOKSA NEDEN İYİYİZ ?

Einstein'ın dediği gibi, "Eğer insanlar sadece cezalandırılmaktan korktukları ya da ödüllendirileceğini umut ettikleri için iyi kalplilerse, o halde gerçekten çok acınacak haldeyiz." ... Birçok dindar kişinin dinin kendilerini iyi birer birey olma konusunda motive ettiğini düşündüklerini biliyorum, özellikle de kişisel günahkarlığı sistematik biçimde sömüren inançlardan birinin mensubu iseler.

H.L.Mencken .... "*İnsanlar dine ihtiyacımız var dediklerinde asıl imaları kolluk kuvvetlerine ihtiyacımız olduğudur.*"

Eğer ahlaklı olmak için Tanrıya gereksinim duyduğumuz doğru olsaydı bile, bu elbette Tanrının varlığını daha olası yada daha çekici kılmazdı (birçok insan aradaki farkı söyleyemez.)

Kant, ... Tanrıya karşı hizmetten ziyade, hizmete karşı hizmet temelli bir ahlaki sistem yaratmayı denemiştir.

Doğru ve yanlış belirlemek ahlak felsefecilerinin mesleki görevidir. ... Deontoloji, ahlakın kurallara itaat etmekten ibaret olduğu inancı için kullanılan süslü bir isimdir. ... Saltçılar salt doğru ve salt yanlışlar olduğuna inanırlar. ... Neticeciler daha bilgiç bir edayla bir eylemin ahlakının bu eylemin sonuçlarıyla değerlendirilmesini geçerli sayarlar.

Her saltçı görüş dinden türememiştir. Bununla birlikte, saltçı ahlakı dinin dışındaki zeminlerle müdafaa etmek epey güçtür. Aklıma gelen tek unsur vatanseverliktir, özellikle de savaş zamanlarında. Tanınmış İspanyol film yönetmeni Luis Bunuel'in de dediği gibi, *"Tanrı ve Vatan yenilmesi mümkün olmayan bir ekiptir; tüm zulüm ve katliam rekorlarını ellerinde tutarlar."*

Profesyonel askerin 'İster haklı ister haksız, benim ülkem' görüşünden çok çok daha salt bir görüş bulmak zordur, çünkü bu slogan gelecekte bir günün politikacılarının düşman belleyeceği herkesi öldürmenin sözünü vermektir.

BÖLÜM 7

'İYİ' KİTAP ve DEĞİŞEN AHLAK ANLAYIŞI

Politika, esaretindeki binlerce insanı katletmiştir, din ise on binlercesini. SEAN O'CASEY

Kutsal bir kitabın bir ahlak veya yaşam kuralları kaynağı olabilmesi iki yolla gerçekleşir. Bu yollardan birincisi doğrudan açıklamadır. ... Diğer yolsa örnekle açıklamaktır.

İncil'in büyük bölümünün sistemli bir biçimde zararlı olduğu söylenemez ancak bu kitap epey tuhaftır. Bu, bizim hiç tanımadığımız ve birbirlerini genellikle tanımayan yüzlerce anonim yazarın, editör ve kopyacının dokuz yüzyıl boyunca düzenlemeler yaparak, değiştirerek, tercüme ederek, saptırarak ve 'geliştirerek' karman çorman bir hale getirdikleri tutarsız belgelerden oluşmuş bir antoloji için gayet normal bir durumdur.

ESKİ AHİT

Benim asıl anlatmak istediğim de zaten budur! Kutsal kitaplardaki bilgileri gerçek, simge ya da kinaye olarak sınıflandırır, ayıklar ve seçeriz. Bu gibi ayıklama ve seçimler bir kişisel karar meselesidir ve bu, az ya da çok bir ateistin şahsi ahlak kurallarını benimsemeyi seçmesine benzer ki bu mutlak bir temele dayanmayan öznel bir karardır. Eğer bu kararlardan biri geçersiz ahlak kuralları sonucunu doğuruyorsa diğeri de aynı şekilde değerlendirilmelidir.

Doğrusu, kültürlü ilahiyatçıların tüm iyi niyetlerine rağmen, insanların korkutucu seviyede büyük bir çoğunluğu kendi kutsal kitaplarında anlatılan hikayelerin, (örneğin Nuh tufanı) tümünün gerçek olduğunu düşünmektedir.

İbrahim'in hikayesi... Çağdaş ahlak normları göz önüne alındığında bu tatsız hikaye, çocuk istismarına, asimetrik güçlerin ilişkisindeki zorbalığa ve diğer taraftan, Nuremberg savunmasının ilk kayıtlı kullanımına örnek teşkil eder: *"Ben yalnızca emirlere uyuyordum."* Oysa bu efsane üç tek tanrılı dinin de başlıca efsanelerindedir, ... günümüzde birçok insan kendi kutsal kitaplarındaki olayların hepsinin gerçek olduğunu düşünmektedir ve bu sözde gerçekliklerin biz geriye kalanlar üzerinde baskın bir siyasi gücü vardır, özellikle A.B.D ve İslam dünyasında.

"Fakat, bir erkekle asla yatmamış tüm kadınları kendinize ayırın." Hayır hayır, Musa çağdaş ahlakçılar için iyi bir rol modeli olamaz.

Tek kanıtlamak istediğim, çağdaş ahlak anlayışının her kaynağının İncil olmadığıdır. Din savunucuları, dinin iyinin ve kötünün belirlenmesinde bir tür rota sunduğunu öne sürerek işin içinden sıyrılamazlar.

İncil'in dürüstlüğe ilham verdiği görüşünü destekleyen insanlar acaba bu kitabın içinde gerçekte neler yazdığının farkında mıdır? ... sebt gününde çalışırsanız hiç kuşkusuz idam edilmelisiniz... Şaşkınlıktan ağzımın açık kalmasına neden olan, günümüz modern insanların hayatlarına Yahweh gibi tüyler ürpertici bir rol modelinin yaptıklarıyla yön vermeleridir; ve daha da kötüsü, otoriter bir üslupla bu zararlı canavarı (ister gerçek ister kurgu) biz geriye kalanlara zorla benimsetmeye uğraşmalarıdır.

Suudi Arabistan'da putperestlik uygulamasına karşı boyun vurma cezası prensipte sürmektedir.

Nobel ödüllü Amerikan fizikçi, Steven Weinberg'in dediği gibi, "Din insanoğlunun yüceliğinin alçaltılmasıdır: Din olsa da olmasa da her zaman iyi şeyler yapan iyi insanlar ve kötülükler yapan kötü insanlar olacaktır. Ancak iyi insanların kötülük yapabilmesi için din gerekir." Blaise Pascal benzer bir söz söylemiştir: "İnsanlar dinsel inanç yoluyla yaptıkları kötülükleri başka bir yolla asla bu kadar eksiksiz ve neşeyle yapmazlar."

YENİ AHİT DAHA İYİ MİDİR ?

Bu bölümün başlıca tezi, ahlak kurallarımızı kutsal metinlerden türetmediğimiz ve türetmememiz gerektiği olduğundan İsa sırf bu tez için, bir rol modeli olarak onurlandırılabilir.

... bir dinin, bir idam ve işkence aletini kutsal bir sembol olarak kabul etmesi dikkat çekicidir. ... "Eğer İsa yirmi yıl önce öldürülseydi, Katolik okulu öğrencileri boyunlarına haç takmak yerine küçük elektrikli sandalyeler takarlardı."

KOMŞUNU SEV

Kutsal Kitap der ki, cinayet işlememelisin. Eğer birisi diğerlerinin gözü önünde kasten cinayet işlerse, kılıçla idam edilmelidir. Söylemek gereksizdir ki, eğer bu kişi bir dinsizi öldürdüyse idam edilmemelidir. Söylemek gereksizmiş !

... dindar olsak da olmasak da ahlak kurallarımızı farklı bir kaynaktan türettiğimizi kanıtlamaktadır ve bu diğer kaynak gerçekte her ne olursa olsun, dinimize ya da dinsizliğimize bakmaksızın hepimiz için geçerlidir.

Soykırıma göz yuman ve kınayan bu denek çocuklar arasındaki farkı yaratan, dindir.

Yahudi Tanrısını Gentileslere (Yahudi olmayan milletler) benimsetme fikrini icat eden kişi Paul idi.

Hartung'un ... "İncil, bir örgüt ahlakı tasarısıdır ve soykırım, örgüt harici kişileri köleleştirme ve dünya hakimiyetiyle ilgili talimatlarıyla doludur. ... hiç kimse İlyada Destanı'nı bir ahlak temeli olarak pazarlamaz. Asıl sorun burada başlar. İncil bir yaşam

rehberi gibi satılıp, satın alınmaktadır. Ve açık ara farkla tüm zamanların en çok satan kitabıdır.”

Din hiç şüphesiz ayrılık yaratan bir güçtür ve bu dine yöneltilen başlıca suçlamalardan yalnızca bir tanesidir. Ancak, dinsel örgüt ya da mezhepler arasında meydana gelen savaş ve kan davalarının, gerçekte nadiren ilahi anlaşmazlıklardan kaynaklandığı sıkça ve haklı gerekçelere dayandırılarak belirtilir. ... Din, topluluk içi ve topluluk dışı düşmanlık ve kan davasının bir etiketidir ve deri rengi, dil ya da gözde futbol takımı gibi diğer zararlı etiketlerden aşağı kalır yanı yoktur. Ve her yerde geçerlidir.

Ruşdi şöyle bir kaniya varmış: “Bu olanların hangisine saygı duyacağız ? Ya da dinin kirlenmiş adına, dünyanın dört bir yanında neredeyse her gün işlenen suçların hangi birine saygı duyacağız ? Nasıl oldu da tüm mahvedici sonuçlara rağmen din totemleri diriltebildi ? Ve totemler adına nasıl gönüllüce öldürebiliriz ? ... Sorunun adı Tanrıdır.”

Bildiğim bir şey var ki bu da, insanlığın toplumsal bağlılık ya da toplum dışı düşmanlık eğilimlerinin din olmadan da aynı güçte var olmaya devam edeceğidir. ... Ancak din en az üç yolla bu zararı arttırır ve kötüleştirir:

- Çocukların etiketlenmesi ya da sınıflandırılması.
- Ayrım yapan okullar.
- Yabancı birisiyle evlenme karşıtı tabular.

... dinsel homogami (aynı dinden birisiyle evlenmek) ve heterogami (farklı dinden birisiyle evlenmek)...

Dinin kendi içinde belli başlı birçok zararı vardır fakat sırf ahlaksızlık ve özenle işlenen bölücülük özellikleriyle (insanoğlunun belirli bir topluluğu benimserken, bu topluluktan olmayan insanları yadırgaması doğal bir eğilimdir ve din bu eğilimi sistemli yöntemlerle işleyerek güçlendirir) bile dünyaya kötülük saçmakta etkin bir güç olabilir.

ZAMANLA DEĞİŞEN AHLAK ANLAYIŞI

... insanların çoğu, ahlaki ilkeler konusunda genel ve liberal bir ortak görüşe bağlılık gösterirler. ... Bu yararlı kuralların bazılarını kutsal kitaplarda rastlayabiliriz ancak bunlar iyi kalpli birisinin asla benimsemeyeceği diğer birçok bilginin arasında gizlidir ve kutsal kitaplar iyi ilkeleri kötülerinden ayırmaya yarayan kıstasları içermez.

İşte ateist bir web sitesinden bulduğum yeni bir dizi, çağdaş ‘Yeni On Emir’ :

- Sana yapılmasını istemediğin şeyleri başkasına yapma
- Her meselede, zarar vermemek için mücadele et
- Arkadaşlarına, arkadaş canlılara ve dünya geneline sevgi, şefkat, içtenlik ve saygıyla yaklaş.
- Kötülüğe göz yumma ve adaleti uygulamaktan çekinme ama özgürce itiraf edilen ve dürüstçe pişmanlık belirtilen kabahatleri affetmeye daima hazır ol.
- Hayatını neşe ve hayranlık duygusuyla yaşa.
- Hep yeni şeyler, öğrenme arayışında ol.
- Her şeyi sına; durumlar karşısındaki fikirlerini daima gözden geçir. Eğer uyumlu değilse tutkuyla bağlı olduğun bir inancı dahi terk et.

- Düşünce ayrılıklarını asla sansürleme ya da yok etme; diğer insanların seninle aynı fikirde olmama haklarına daima saygı duy.
- Öz deneyim ve mantığınla kendi bağımsız fikirlerini oluştur; Başkalarının seni körü körüne idare etmelerine izin verme.
- Her şeyi sorgula.

... filozof John Rawls "'Kurallarınızı tasarlarken hiyerarşik konumunuzun değişebileceğini, bazen yukarılarda bazen aşağılarda olabileceğinizi aklınızdan hiç çıkarmayın."

Ben ayrıca şu konulara da yer vermek isterdim:

- Cinsel yaşantınızın tadını çıkarın (hiç kimseye zarar vermediği müddetçe) ve diğer insanların da kendi cinsel yaşantılarını mahremce yaşamalarına izin verin, eğilimleri her ne yönde olursa olsun ki bu sizi hiç ilgilendirmez.
- Cinsiyet, ırk ya da toplumsal farklılıklara dayalı baskı ve ayrıcalık uygulamayınız.
- Çocuklarınızın beynini yıkamayınız. Onlara şahsi menfaatleri yönünde fikir yürütmeyi ve herhangi bir konuyla ilgili iddiaların nasıl değerlendirileceğini öğretin. Ve sizinkilerden farklı fikirler üretmeyi nasıl başaracaklarını anlatın.
- Sonsuza kadar yaşamayacağınızı aklınızdan çıkarmayarak günü değerlendirin.

Dindar ya da değil hepimiz, doğrular ve yanlışlar konusunda büyük ölçüde değişim gösterdik.

Her toplumda bir bakıma gizemli bir ortak görüş vardır ve her on yıllık süre zarfında değişim geçirir. Bu olgu için Almanca'dan geçen Zeitgeist (her zamana ait bir ruh vardır) kelimesini kullanmak iddialı olmayacaktır. ... çeşitli ülkelerin kadınlarının oy hakkı kazandıkları tarihlerden birkaçı: Amerika 1920, İngiltere 1928, Fransa 1945, Belçika 1946, İsviçre 1971, Kuveyt 2006.

Bu değişim hepimizi içine aldı ve dinle herhangi bir bağlantısı yoktu. Bir bakıma değişim din sayesinde değil, dine rağmen gerçekleşti.

H.G.Wells'in ütopyik *New Republic* (Yeni Cumhuriyet) kitabından... :

" Ve Yeni Cumhuriyet alt ırklara nasıl davranacak ? Zencilere nasıl davranacak ? ... peki ya sarı tenliler ? Yahudiler ?.. siyah ırklar, kahverengiler, kirli beyazlar ve sarı insanlar. Yeni verim gereksinimlerine göre rağbet görmeyen bu insanlara ne olacak? Aslında, dünya bir alemdir ve merhametli bir kurum değildir ve sanıyorum ki bu insanlar gitmek zorunda kalacaklar. Ve bu Yeni Cumhuriyet adamlarının ahlak sistemi, yani dünyaya hakim olacak ahlaki sistem, ilk hedefte insanlık adına güzel, yararlı ve uygun olanın üretilmesini destekleyecek şekilde düzenlenecektir; güzel ve güçlü bedenler, aydınlık ve etkili zihinler... Ve doğanın şimdiye kadar dünyanın şekillenmesinde izlediği yöntem ki bu yöntem sayesinde var olan zayıflığın yeni zayıflıklar türetmesi önlenmiştir... ölümdür... Yeni Cumhuriyet'in adamları... öldürmenin kayda değer bir eylem sayıldığı bir görüşü benimseyeceklerdir."

Bu 1902'de yazılmıştır ve Wells zamanının önde gelen ilericilerindendi.

Değişen ahlak anlayışının geniş sayıda insan arasında nasıl bu kadar eş zamanlı olabildiğini açıklamamız gerekiyor; ve anlayış değişiminin istikrarlı rotasını da açıklamak zorundayız.

Değişim barlarda, yemeklerde ve sohbetlerde zihinden zihine aktarılır.

Bazılarımız ilerleyen ahlak anlayışı dalgasının bir parça gerisinde kalırız bazılarımız ise biraz daha ilerideyizdir. ... birey önderlerin rolünü es geçmemeliyiz.

Gelişmiş eğitim ve özellikle de giderek artan bir uzlaşma görüşü sayesinde her birimiz diğer ırklardan ve cinsiyetlerden bireylerle ortak bir konumu paylaştığımız fikrini benimsedik; bu iki faktör kutsal kitaplara dayalı değildir, biyoloji ve özellikle de evrimle ilgilidir. Dünya genelinde siyah ırkların ve kadınların Nazi Almanya'sındaysa Yahudiler ve çingenelerin kötü muamele görmelerinin sebeplerinden birisi, bu insanların bütünüyle insan olarak görülmemeleriydi.

PEKİ YA HİTLER VE STALİN ? ONLAR ATEİST DEĞİL MİYDİ ?

Hitler'in görüş ve amaçlarının, Caligula'ninkilerden ya da katliam ustalıkları Noel Barber tarafından tarif edilen Osmanlı sultanlarınıninkilerden daha zararlı olmadığı iddiamı bir kez daha belirtmek isterim.

Hitler... "Yahudilerin Tanrı katili olduklarını aklından hiç çıkarmamıştır. Bu sayede vicdan azabına kapılmadan imhayı gerçekleştirdi."

"*Din halkı sakın tutmak için müke mmel bir araçtır*" diyen Napolyon ve "*halk dinin gerçekleri yansıttığını düşünürken, bilgeler bunun bir yalan, yöneticiler ise yararlı bir araç olduğunu söylerler*" diyen filozof Seneca ile aynı fikirdeydi belki de. ... Ya da belki de Hitler Hıristiyanlık için sahte bir sempati sergilemesinin zorunlu olduğunu düşündü çünkü aksi takdirde sunduğu rejim kiliseden alması gereken desteği alamayacaktı.

Bazı ateistler kötü eylemler sergileyebilir ancak bu kötülükleri ateizm adına yapmazlar. ... Savaşlar ekonomik hırslar, siyasi tutkular, etnik ya da ırksal önyargılar, keskin kindarlık, intikam ya da bir ulusun yapısındaki bir tür vatansever inançla başlar. Bir savaşın fitilini ateşleyebilecek bir diğer gerçekçi motivasyon ise, bir insanın sarsılmaz bir biçimde kendi inancını tek gerçek inanç olarak görmesidir ve bu görüş rakip dinlerin tüm kafir ve takipçilerini ölüm cezasına mahkum eden ve aleni bir şekilde, Tanrının askerlerinin doğrudan cennete gideceklerini vaat eden bir kutsal kitapla desteklenir. Sam Harris bu konuyla ilgili olarak *The End of Faith* (İnancın Sonu) isimli kitabında "*Dinsel inancın tehlikesi, sıradan insanların çılgınlık meyvelerini toplamalarına ve bu meyvelerin kutsal olduklarına inanmasına imkan vermesidir. Her yeni neslin çocuklarına dinsel konuların diğer konular gibi haklı çıkarılmasına gerek duyulmadığı öğretildiğinden, medeniyetler hala akılsız ordularıyla dolup taşmaktadır. Bugün bile birbirimizi eski literatüre dayanarak öldürmek teyiz. Bundan daha üzücü ve saçma bir şey olabilir mi ?*"

Bir düşünün, hangi insan inançsızlığı uğruna savaşmak ister ?

BÖLÜM 8

DİNİN SAKINCASI NEDİR ?

NEDEN DÜŞMAN OLMAK GEREKİR ?

Din, insanları günün her anı, yaptığımız her hareketi gökyüzünden izleyen görünmez bir adamın varlığına inandırmıştır. Ve bu görünmez adamın, on maddelik özel bir listesi vardır, sizden bunları yapmamanızı ister. Eğer bunlardan herhangi birisini yaparsanız, sizi sonsuza kadar kalacağınız özel bir yere gönderir; burası ateş ve dumanla kaplıdır, işkence ve ızdırabın yuvasıdır. Tanrı, sizi buraya gönderirken yanmanızı, acı çekmenizi, boğulmanızı, feryat etmenizi ve sonsuza kadar ağlamanızı ister ... Ama 'Sizi Sever !' · GEORGE CARLIN

Tanrının var olmadığı ve ahlaklı olmak için dine ihtiyacımız olmadığı fikri ... arkadaşlarım... Neden bu kadar düşmansın ? Gerçekten dinde yanlış olan nedir ? Din, etkin biçimde savaşmamızı gerektirecek kadar zararlı mı ?

... takındığımız bu düşmanca tavır sadece kelimelerle sınırlıdır. ... bir soru yöneltecektir: "Düşmanlığın seni aşırı tutucu bir ateist yapmaz mı ?"

AŞIRI TUTUCULUK VE BİLİMİN ALTÜST EDİLMESİ

Tutucular gerçekleri bir kutsal kitaptan okuyarak öğrendikleri için daima haklı olduklarını düşünürler ve peşin fikirli olarak hiç bir şeyin inançlarını sarsamayacağını beyan ederler. Kutsal kitabın sunduğu gerçek bir aksiyomdur, bir muhakeme sürecinin son ürünü değildir. Tutuculara göre, kitap gerçeği anlatır ve bilimsel kanıtlarla, kitaptaki doğruların çeliştiği durumlarda çöpe atılması gereken kitap değil, kanıttır. ... Evrimle ilgili kitaplar kutsal değildir ve güvenilirliklerini bu yolla kazanmazlar ... eğer bir bilim kitabında herhangi yanlış bir bilgiye yer verilmişse bu er ya da geç fark edilecek ve kitabın sonraki baskılarında bu hata olmayacaktır. Ne hikmettir ki hiç bir zaman kutsal kitaplarda düzeltilmesi gereken yanlışlıklar ortaya çıkmaz.

Filozoflar, özellikle de yetersiz felsefi bilgisi olan amatörler ve hatta 'kültürel bağıntıcılık' virüsü kapmış olanlar, bu noktada can sıkıcı bir kırmızı bayrak kaldıracırlar: bir bilim adamının bilimsel kanıtla olan inancı başlı başına bir tutucu inanç konusudur. ... Hepimiz kafalarımızın üzerindeki amatör felsefeci şapkalarıyla, hangi meslekten olursak olalım kendi kanıtlarımızı üretiriz.

Bilim adamları, 'gerçeği' çeşitli kuramsal yöntemlerle tanımlamaya çalışırken tutucu bir izlenim bırakıyor olabilirler. Ama zaten herkes böyledir. "Evrim gerçektir" dediğimde, "Yeni Zelanda'nın güney yarımküre de olduğu gerçektir" dediğimde olduğumdan daha tutucu değilimdir. Evrime inanırız çünkü bilimsel kanıtla doğrulanmıştır ve yeni bir kanıt bu gerçeği çürütürse bir gecede bu inancımızdan vazgeçeriz. Gerçek bir tutucu asla bunu söyleyemez.

Tutuculuk kolaylıkla tutkuyla karıştırılabilir. ... Tutkulu görünmemin asıl sebebi, evrim lehindeki kanıtların ezici seviyede güçlü olması ve rakibimin bunu bir türlü görememesidir; ya da çok daha alışıldık olanı, bunu görmeyi reddetmesidir.

Bir bilim adamı olarak tutucu inanca karşı düşmanım çünkü bu eğilimdeki bir inanç her zaman bilimsel girişimin önünü tıkar. Din bize görüşlerimizi değiştirmememiz gerektiğini ve ayrıca, kavranması mümkün; ilgi uyandırıcı konuların keşfedilmesini arzulamamayı öğretir.

Tutucu din, sayısız masum, iyi niyetli ve hevesli genç beyne yönelik bilimsel öğretimi yıkmanın tutkusuyla hareket eder. Tutucu olmayan, 'duyarlı' din bunu yapmıyor olabilir. Ancak, çok küçük yaşlardaki çocuklara sorgusuz sadakatin bir erdem olduğunu öğreterek dünyayı tutucular için güvenli bir yer haline getirir.

SALTÇILIĞIN KARANLIK YÜZÜ

Saltçılığın temelleri neredeyse her zaman güçlü dinsel sadakate dayanır ve bu mantık ışığında, dinin dünya üzerindeki kötülüklerin etkin bir kaynağı olduğunu söyleyebiliriz.

'İLİMLİ' İNANCIN BAĞNAZLIĞA GÜÇ KATMASI

Muriel Gray, 24 Temmuz 2005 Herald'daki yazısında, " Bütün bu acıların, kargaşanın, şiddetin, terörün ve umursamazlığın nedeni elbette dinin kendisidir ve böylesi aşikar bir gerçekliğin altını çizmek her ne kadar gülünç görünüyorsa da, gerçek şu ki hükümet ve medya bunun doğru olmadığını iddia ederek her şeyin üzerini örttüklerini zannediyorlar."

... teröristleri ... motive eden kötülük değildir. ... teröristler doğruluk yolunda olduklarına karar verir ve tıpkı kürtaaj doktorlarını öldüren Hıristiyan katiller gibi inançlarındaki emirleri sadakate yerine getirirler. ... Şeytan tarafından ele geçirilmiş oldukları için de değil ancak beşikten itibaren tam ve sorgusuz bir inanca sahip olacak şekilde yetiştirildikleri için.

Aşırıcilik dinsel inanca özgü değildir. Aşırı vatan ya da etnik grup sevgisiyle de tehlikesiz bir dünya yaratmaya çalışılabilir. ... Ancak dinsel inanç, akılcı çıkar hesabının bilhassa etkili bir susturucusudur ve genelde diğerlerine baskın çıkar. Böyle olmasının sebebi sanırım, ölümün bir son olmaması vadinin zahmetsiz ve baştan çıkarıcı bir söz olması ve şehit olarak cennete gitmenin çok gurur duyulacak bir şey olmasıdır.

Hıristiyanlık, en az İslam'da olduğu kadar, çocuklara sorgusuz inancın bir erdem olduğunu öğretir. ... Eğer birisi yaptıklarının inancının bir parçası olduğunu söylerse diğerleri, aynı dinden ya da değil, ya da dinsiz, kökleşmiş alışkanlıklar gereği hiç sorgulamadan buna 'saygı' duymak zorundadır. ... Papazlar ve 'topluluk liderleri' (bu arada bu insanları kimin seçtiğini bilmeyiz) bu saldırıların arkasında 'gerçek' inancın aşırı bir çarpıtması olduğu yalanını sürdürmek için sıraya girerler.

Patrick Sookhdeo'ya göre... "Günümüzde Müslümanların çok büyük bir çoğunluğu hayatlarını şiddete başvurmadan yaşamaktadır, çünkü Kuran esasında bir karışımdır. Eğer huzur istiyorsanız, huzur dolu satırlar bulursunuz. Eğer savaş istiyorsanız, savaşçı satırlar bulursunuz."

Ne yazık ki Kuran'daki barış yanlısı pasajlar, genelde sadece ilk bölümlerdedir, yani Muhammed'in Mekke'de olduğu zamanlar. Daha kavgacı satırlar kitabın sonraki

bölümlerinde, Muhammed'in Medine'ye kaçmasıyla başlar. Sonuç... "İslam yalnızca 13 yıl boyunca barışı temsil etmiştir"

... gerçekten zarar verici olan şey çocuklara inancın bir erdem olduğunun öğretilmesidir. İnanç kesinlikle kötü bir şeydir çünkü savunma gerektirmez, kanıt kaldırmaz. ... Bir şehit olarak cennete gideceğinin vaadiyle korku karşısında bağışıklık kazanan gerçek inançlı-kafa, silahlı kuvvetler tarihinde, uzun yay, savaş atı, tank ve bombaların yanında önemli bir yeri hak eder.

BÖLÜM 9

ÇOCUKLUK, İSTİSMAR ve KAÇIŞ

Her köyde öğretmen denen yanan bir ateş var; ve yine her köyde papaz denen, bu ateşi söndüren biri var. VİCTOR HUGO

Roma Katolik Kilisesi'nin temel inanç sistemine göre, usule aykırı ve gizlice yapılsa da, çocuk bir kez vaftiz edildi mi geri dönülmez şekilde Hıristiyan olmuş sayılır.

FİZİKSEL ve RUHSAL İSTİSMAR

Hiçbir kanıta dayanmadan bağlı olduğu inancın tek doğru inanç olduğunu kabullenmek, başka inançları sapma veya geçersiz olmakla suçlamak büyüklük taslamaktan başka bir şey değildir.

Laik görüşleri savunanlar uyanık olmazlarsa, Dominyoncular (Hıristiyan öğretisinin egemenliğini savunan dinsel görüş yanlıları) ve Yeniden Yapılanmacılar, kısa süre içerisinde Amerika'nın dinsel yaşamında geçerli ve etkili olacaklardır.

Cehennem korkunçluğunun bu denli şişirilmesinin, onun gerçek olmasının imkansız olmasını telafi etmek amacı taşıdığını olduğunu öne sürdüm. Eğer mantıklı bir şey olsaydı, caydırmak için çok az hatırlatmak yeterli olurdu. Gerçek olamayacağından, caydırıcılık değerini korumak ve olanaksızlığını dengelemek için çok aşırı miktarda korkutucu bir yer olarak tanıtılması gerekir.

ÇOCUKLARI KORUMAK

Konuşma özgürlüğü, müdahalede bulunulamayacak denli değerli bir özgürlüktür. Fakat bir önemli istisna ... Çocukların özel durumu için sansür lehinde ...

Etnik gruplara ait dinsel uygulamaların tuhafliğini yücelten ve bu yolda gi rişilen zalimlikleri haklı bulan görüş, sık sık karşımıza çıkmakta.

Belirli bir yaştaki çocukların eğitim görmeleri Amiş'lerin dinsel değerlerine aykırıydı. Özellikle Amiş çocuklarının 16 yaşına kadar okula zorunlu devamının, çocukların bugünkü Amiş topluluğunu boş vermesi ve dini konuları önemsenmemesi yönünde çok büyük tehlike taşımaktadır. Amişler, bu durumda ya toplumda asimile olurlar ya da daha dindar bir bölgeye göç etmek zorunda kalırlar.

BİLİNÇLENME TEKRAR YÜKSELİYOR

Laik düzenin olmadığı İngiltere'de, ateist aileler, çocuklarının okullarda buldukları toplumda hakim olan dinsel inanışla yetiştirilmesine göz yummaktadır.

BÖLÜM 10 ÇOK GEREKLİ BİR BOŞLUK (MU) ?

Dinin insan yaşamında başlıca dört rolü olduğu öğretilir: Açıklama, tavsiye, teselli ve telkin.

Evrimciler, biz insanları genç maymunlar olarak tanımlarlar ki genç şempanze ve gorillerin yetişkin şempanze ve gorillerden daha fazla insana benzedikleri su götürmez bir gerçektir.

AVUNTU - TESELLİ

Avutma gücünün olması, dinin gerçek olduğunun ispatı olamaz. ... Bunlar yalnızca, kendinizi Tanrının var olduğuna ikna etmenin (gerçekten var olmasa da) çekiciliğini kanıtlayabilirdi. ... Tanrıya inanmakla, inanca inanmak arasındaki farkı açıklar: Her ne kadar sahte olsa da, inanılması çekici olan bir inanç: "Tanrım, inançsızlığım konusunda bana yardım edeceğine inanıyorum" İnançları sallantıda olan ama yine de dine sadık olan insanlar, bunları diğer insanlara öğretmeye teşvik edilirler. Bir şeyi yeterince tekrarladığınızda, kendinizi bunun gerçek olduğuna ikna etmeyi başarabilirsiniz.

Tanıdığım ateistlerin çoğunun ateizmlerini bir sahte dindarlık perdesinin arkasına sakladıklarını söylemekle herhalde abartmış olmam. Bu kişiler doğaüstü herhangi bir güce inanmazlar ancak mantıksız inanç için belirsiz bir hissi barındırmaya devam ederler. İnanca inanırlar. Birçok insanın 'X' gerçektir ifadesiyle, 'İnsanların X'in gerçek olduğuna inanmak zorunda olmaları makuldür' ifadesi arasındaki farkın ne olduğunu görünürde açıklayamıyor olması şaşırtıcıdır. Belki de bu mantık hatasına bile bile düşmüyor ancak, gerçeğin insani duyguların karşısında daha önemsiz olduğunu düşünüyorlardır. İnsani duyguları kötülemek istemem. Ama neyi tartıştığımızı açığa kavuşturmamız gerekiyor: duygular mı gerçekler mi ? Her ikisi de önemlidir ancak tamamen farklı şeylerdir.

Avuntu, ... ruhsal sıkıntı ya da kederin yatıştırılması olarak açıklanmaktadır. Avuntuyu ikiye ayıracağım :

1. Doğrudan fiziksel avuntu.
2. Önceden kabul edilmeyen gerçekleri keşfederek veya mevcut gerçekleri, yeni bir bakış açısıyla irdeleyerek avuntu.

İkinci tip avuntuya baktığımızda, burada dinin son derece etkili olduğuna inanmak hiç güç değildir. ... Hiç şüphesiz zaman içinde Tanrı hayırlı şeyler de gönderecektir. Ölümünden korkan birisinin içtenlikle ölümsüz bir ruha sahip olduğuna inanması bu kişiyi avutabilecektir. ... Sahte inançlar en az gerçekleri kadar avutucu olabilir, ta ki gerçeklerin su yüzüne çıktığı ana kadar.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan anketler ülke nüfusunun neredeyse yüzde doksan beşinin ölümden sonra yaşama inandığı izlenimini uyandırmakta.

Ortaçağda, Kilise para karşılığı "günah bağışları". Para karşılığında, Araf'tan affedilecek olan birkaç gün satın alınır ve Kilise gerçekten de (akıl almaz bir cüretle) satın alınan günlerin sayısını belirten sertifikalar hazırlardı.

Eğer ölen kimse dünyada yaptıkları günahlarına dayanarak cennete veya cehenneme gittiyse, onlar için dua etmenin anlamı olmayacaktır.

Bu biraz, bileklerini burktukları an etrafta dava edecek birini arayanların çocukluğuna benziyor. Benim iyiliğimden başka biri sorumlu olmalı ve canım yanarsa suçlanacak başka biri olmalı. Gerçekten de Tanrı ihtiyacının ardında yatan çocukluk bu mu ?

ESİNLENME

Zamanımız ne kadar kısa görünürse görünsün, eğer bir saniyesini boşa harcarsak, kasvetli veya anlamsız veya (bir çocuk gibi) sıkıcı olduğundan yakınırsak, bu hiçbir zaman hayata gelmeleri bile önerilmeyecek şu doğmamış trilyonlara yapılmış hissiz bir hakaret olarak gözükmeyecek midir ? Birçok ateistin benden iyi söylediği gibi, bir tek hayatımız olduğu bilgisi onu en değerli şey yapmalıdır. Uygun olarak, ateist bakış açısı, hayatı doğrular ve yükseltir. Aynı zamanda hiçbir zaman şahsi yanılıyla (gerçek dünyayı anlamakta başarısızlıkla), hüsni kuruntuyla veya hayatın kendilerine bir şeyler borçlu olduğunu düşünenlerin kendine acımasıyla lekelenmez.

Emily Dickinson söyle demiş :
Hiçbir zaman tekrar gelmeyeceğidir
Hayatı bu kadar tatlı yapan

TÜM BURKALARIN ANASI

Burka, sadece kadınlara eziyetin bir aracı olmakla kalmayıp özgürlüklerine ve güzelliklerine yapılmış dini bir baskıdır da; sadece korkunç erkek acımasızlığı değil, acı şekilde yıldırılmış bir dişi boyun eğişi.

Richard Feynman : "Eğer kuantum teorisini anladığınızı düşünüyorsanız ... kuantum teorisini anlamamışsınızdır."

Bilim bize, bütün gelişmiş sezgilerimizin aksine, kristaller ve kayalar gibi görünüşte katı olan cisimlerin neredeyse tamamen boşluktan oluştuğunu öğretmiştir. Bildik bir örnekte, atomun çekirdeği büyük bir spor stadyumunun ortasındaki sinekle betimlenmiştir.

Sadece katı maddelerden oluşmuş 'şeylerin' tümüyle 'gerçek' olduğunu düşünmek gibi bir eğilimimiz var.

Haldane'nin tahminine göre, bir köpek, (bir insanın çıkardıkları notalar vasıtasıyla piyano tellerini sınıflandırabildiği gibi) kokudaki moleküllerin ağırlığı sayesinde asitleri ayırt edebilirdi.

Bir kez daha belirtelim, renk olarak adlandırdığımız algılar, dış dünyadaki önemli farklılıkları etiketlemek için beynimiz tarafından kullanılan araçlardır.

***